

Nuoret miehet ja juomisen maskuliinisuus
18-30 vuotiaiden miesten juominen

Eerik Vihersaari

0421524

Pro gradu tutkimussuunnitelma

Sosiaalityö

Lapin yliopisto

kevät 2019

evihersa@ulapland.fi

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
2 AIKAISEMPI TUTKIMUS	4
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	8
3.3 SUKUPUOLI KÄSITTEENÄ	8
3.1 MASKULIINISUUS JA MIEHEYS	14
3.2 HEGEMONINEN MASKULIINISUUS	21
3.4 NUORTEN MIESTEN JUOMINEN JA JUOMISEN KULTTUURI.....	29
4 TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	35
4.1 TUTKIMUSKYSYMYKSET	35
4.2 AINEISTON HANKINTA	35
4.3 AINEISTON ANALYYSI	38
4.4 TUTKIMUSETIKKA	40
5 TULOKSET	44
5.1 NUORET MIEHET JA MASKULIINISUUS.....	44
5.2 JUOMISEN MASKULIINISUUS	47
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	55
LÄHTEET	58
LIITTEET.....	61

1 Johdanto

Nuoret aikuiset esittävät perinteisesti sivuosaa valtakunnallisessa terveystutkimuksessa, vaikka juuri kyseinen ikävaihe on merkityksellinen vaihe kasvaessa vanhemmaksi. Nuorena aikuisena opitut elintavat ja terveyden ylläpitäminen seuraavat myöhempään aikuisuuteen. Nuorena opitut elintavat vaikuttavat vanhuusiän terveyteen ja toimintakykyyn. (Tigersted 2007, 122.)

”Moderni mies voi kysyä, kuka minä olen, mutta harvemmin hän kysyy, kuka minä olen miehenä? Milloin minä tunnen tai teen jotain miehenä? Milloin minä olen miehekäs? Mitä miehenä oleminen on? Miestutkimuksen tehtävänä on pyrkiä löytämään näihin jotain vastauksia. Miestutkimus kysyy, miten miehen sukupuoli tuotetaan, mitä merkityksiä sillä on ja millaisia miehet ovat ja miksi.” (Jokinen 1999, 7-8.)

Tutkimukseni kohde on minulle tärkeä ja kiinnostaa minua henkilökohtaisesti erittäin paljon. Ensimmäiset reilu kymmenen vuotta täysi-ikäisenä nuorena miehenä ovat elämänsä kaaren osana tärkeitä ja antavat suuntaa tuleville vuosille. Täysi-ikäisenä nuori mies kokee ja kokeilee uusia asioita, esimerkiksi alkoholia. Täysi-ikäistyessään ja sitä seuraavina vuosina nuori mies suorittaa joko armeijan tai siviilipalveluksen, koulutautuu, muuttaa omilleen, ehkä löytää kumppanin. Nuoruuteen ja sen huolettomuuteen kuuluu myös yhtenä osana alkoholinkäyttö. Ei kaikilla, mutta monella.

Miehet juovat useimmin itsensä tuntuvaan humalaan kuin naiset, mutta miesten ja naisten välinen ero on huomattavasti pienempi alle 30-vuotiailla kuin sitä vanhemmilla ikäpolvilla. (Härkönen ym. 2017, 27.) Tämä eroavaisuus muihin ikäpolviin tekee nuorten aikuisten juomisesta mielenkiintoisen. Nuorten miesten osalta on kuitenkin tapahtunut positiivista kehitystä, koska ennen miesten alkoholinkäyttö oli runsainta 20-29 vuotiaiden ikäryhmässä, mutta tällä hetkellä suurin kulutus on siirtynyt 30-40 vuotiaisiin miehiin (Härkönen ym. 2017, 22).

Alkoholinkäyttöön liittyy erilaisia uskomuksia ja perinteitä. Alkoholinkäyttö on perinteisesti yhdistetty miehiin ja maskuliiniseen käytökseen. Tutkimuksessani olen kiinnostunut siitä, miten nämä kaksi kietoutuvat yhteen. Jenni Simonen (2013) kysyy, että voidaanko enää keskustella alkoholinkäytön maskuliinisuudesta, sillä ovatko sukupuolten erot alkoholin käytössä kaventuneet (Simonen 2013, 29). Naiset ovat saaneet vapauksia myös sellaisilla alueilla, jotka ovat ennen yhdistetty miehisyteen ja maskuliinisuuteen. Kuten

esimerkiksi humalajuominen. Erilaisten yhteiskunnallisten rajojen hälventyminen sukupuolten välillä johtaa myös sukupuolten elämäntapojen ja arvojen lähentymiseen. (Simonen 2013, 29). Viimeisen 40 vuoden aikana naisten alkoholinkäyttö on melkein kuusinkertaistunut, kun taas miehillä alkoholinkulutus on kaksinkertaistunut. Tästä muutoksesta johtuen sukupuolten ero alkoholinkulutuksessa on kaventunut seitsenkertaisesta kolminkertaiseksi, vaikka litroissa mitattuna ero sukupuolten välillä on edelleen merkittävä. (Simonen 2013, 30.)

Koko elämäni ajan ollut kiinnostunut siitä, mitä on olla mies ja minkälainen mies olen itse. Minkälainen poika olen vanhemmilleni, minkälainen veli sisaruksille, minkälainen avopuoliso parisuhteessa ja minkälainen kaveri ystäville. Olen huomannut, että käyttäydyn ja asetun erilaiseen rooliin, jos vertaan itseäni perheillallisella vanhempien luona, rauhallisena koti-iltana puolison kanssa tai jääkiekkjoukkueen saunaillassa viikonloppuna. Viimeisimpänä mainittua pidän hyvin konservatiivisena tai perinteisenä mallina nuorten miesten juomisesta. Mutta olenko yhtään sen maskuliinisempi juodessani joukkueen saunaillassa jaloviinaa saunassa kuin nauttiessani hyvää viiniä perheen kanssa illallisen yhteydessä. Kirjallisuuden ja tehdyn kyselyn avulla pyrin avaamaan tätä kysymystä. Luoko juominen nuorille miehille jotain rooleja tai odotuksia siitä, miten alkoholia tulisi käyttää.

Miehet vaihtelevat käyttäytymistään tai vaihtavat rooleja kulloisenkin tilanteen tai elämänvaiheen mukaan, koska miehet jakavat elämänsä erilaisiin erillään oleviin lokeroihin. Lokerot ja niihin sopivat roolit tai käyttäytyminen voivat erota jyrkästi toisistaan. Jatkuva roolin vaihtaminen on raskasta ja vaikuttaa miesten hyvinvointiin. Esimerkiksi työelämässä miehen arvoihin voivat kuulua kilpailuhenkisyys ja eteenpäin pyrkiminen. Tällainen käytös palkitaan työelämässä, sillä se tuo yhtiölle sopimuksia ja rahaa. Kotona kilpailuhenkisyys ja aggressiivisuus eivät ole hyväksyttäviä eivätkä tarpeellisia asioita. Kotona miehen odotetaan olevan rakastava aviomies ja isä, hellä ja perheestään huolehtiva. Kilpailuhenkisyys, aggressiivisuus ja oman edun tavoittelu eivät ole myöskään toivottuja asioita ystävyys-suhteissa. (McCloughry 1993 20-22.)

Hegemoninen maskuliinisuus on sukupuolen hallitseva mytologia miesten kulttuurisessa käyttäytymisessä, joka heijastaa normatiivisia käyttäytymismalleja miehille tietyn kulttuurisen ajanjakson aikana (riippumatta tällaisen käyttäytymisen todellisesta esiintymisestä yhteiskunnassa). Tämänkaltaiset käyttäytymismallit edistävät stereotyyppisiä maskuliinisia ja heteroseksuaalisia arvoja, kuten esimerkiksi miehet, jotka pitävät yllä hallit-

sevan maskuliinisuuden mytologiaa ja ovat osallisia marginalisoimassa naisia ja miesvähemmistöjä (kuten seksuaalivähemmistön edustajat). Nykyaikaisissa länsimaisissa kulttuureissa maskuliinisuus liittyy tyypillisesti persoonallisuuden piirteisiin, kuten itsekkyyden ja kilpailullisuuteen sekä fyysisiin piirteisiin, kuten lihaksisuuteen ja matalaan ääneen. Kuitenkin, ajassa muuttuva maskuliinisuuden muoto, joka on kulttuurisesti hegemonisessa asemassa omassa ajassaan, on aina kiistanalainen. (Oxford Reference.) Tutkimukseni viitekehyksenä on hegemoninen maskuliinisuus.

Hegemonisen maskuliinisuuden käsite nousi esille angloamerikkalaisessa miestutkimuksessa 1980-luvulla. Käsitteen lanseerasivat sosiologit R. W. Connell, Tim Carrigan ja John Lee laajemmalle tutkijayhteisölle yhteisartikkelissa *Theory and Society*-lehdessä vuonna 1985 vaihtoehdoksi sukupuoliteorialle, joka oli sokea sukupuolten välisille valtasuhteille ja otti lähtökohdaksi keskiluokkaisen heteroseksuaalisen mieheyden. Hegemonisen maskuliinisuuden käsite toi näkyville sukupuolten välisten ja miesten keskinäisten hierarkkisesti määräytyneiden valtasuhteiden lisäksi sen, että maskuliinisuus ei ole kaikille miehille sama. Hegemonisen maskuliinisuuden käsite on saanut osakseen paljonkin kritiikkiä. Käsitteestä ei ole vielä kuitenkaan luovuttu siitä syystä, että mitään toista vastaavaa käsitettä ei ole keksitty sen tilalle. (Nieminen 2013, 10-11.)

Arto Tiihonen (2007) on jakanut artikkelissaan *nuoren miehen miehisyyksivalinnat* miehisyyden neljään eri luokkaan:

- Traditionaalinen (perinteinen) miehisuus
- **Hegemoninen (vallassa oleva) miehisuus**
- Marginaalinen (vähemmistöjen) miehisuus
- Ambivalentti (ristiriitainen tai tasapainotteleva) miehisuus. (Tiihonen 2007, 86.)

2 Aikaisempi tutkimus

Tätä pro gradu -tutkielmaa varten tutustuin tarkemmin kahteen väitöskirjaan, yhteen artikkeliin sekä yhteen kirjallisuusteokseen. Ensimmäinen väitöskirja on Jiri Niemisen 2013 valmistunut *Hegemonisesta maskuliinisuudesta miesten moneuteen, kriittisen miestutkimuksen mahdollistuminen valtio-opillisessa ajattelussa*. Toinen väitöskirja on Jenni Simosen 2013 valmistunut *Lähentyvätkö naisten ja miesten juomatavat, kvalitatiivinen tutkimus sukupuolesta ja juomisesta*. Kolmantena lähteenä on Jenni Simosen artikkeli *Miehet ja alkoholi, ikä, koulutustausta ja juomisen maskuliinisuus*. Artikkelin on julkaistu vuonna 2012 Yhteiskuntapolitiikka lehdessä. Neljäntenä lähteenä on Marko Lambergin, Pirjo Markkolan ja Ann-Catrin Östmanin toimittama kirja *näkymätön sukupuoli, mieheyden pitkä historia* vuodelta 2014.

Jiri Niemisen väitöskirjassa kirjoittaja lähestyy hegemonista maskuliinisuutta kriittisen miestutkimuksen näkökulmasta. Suomessa tehty miestutkimus on pääosin ollut kriittistä miestutkimusta (Niemi 2013, 8). Kriittisen miestutkimuksen käsitteen lanseerasi alun perin suomalaisessa keskustelussa vuonna 1992 Jorma Hänninen *Naistutkimus*-lehdessä julkaistussa artikkelissa *Kriittisen miestutkimuksen poliittiset intressit ja virittyneet subjektit*. Käsite kriittinen miestutkimus on suomennettu brittiläisen sosiologin Jeff Hearnin käyttämästä käsitteestä *critical studies on men and masculinities*. Kriittisessä miestutkimuksessa pyritään löytämään erilaisia maskuliinisuuksia ja eikä maskuliinisuutta oteta sellaisenaan annettuna. Kriittisessä miestutkimuksessa pyritään ottamaan huomioon miesten ja naisten välisiä sekä miesten keskinäisiä valtasuhteita kuin myös sukupuolittuneita käytäntöjä. Kriittinen miestutkimus on suomalainen tapa tarkastella miehisyyttä ja maskuliinisuutta, sillä muissa Pohjoismaissa ei ole vastaavanlaista tarvetta korostaa miestutkimuksen kriittisyyttä. Suomessa on myös käyty keskustelua etuliitteen mielekkyydestä. (Niemi 2013, 8-9.)

”Useimmat tänä päivänä miehiä ja maskuliinisuutta tutkivat eivät identifioitu sen enempää nais- ja sukupuolentutkijoiksi, miestutkijoiksi kuin kriittisiksi miestutkijoiksi, vaan tekevät miehiin ja maskuliinisuuteen liittyvää tutkimusta vakiintuneemman oppiaineen parissa.” (Niemi 2013, 10.)

Niemi (2013) sitoutuu omassa väitöskirjassaan kriittisen miestutkimuksen traditioon ja tutkii hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä kriittisyyden kautta. Intersektionaali-

suudesta on tullut keskeinen käsite kriittisessä miestutkimuksessa ja miesten välisiin eroihin ja sukupuolittuneeseen valtaan on 2000-luvulla kiinnitetty enemmän huomiota. Intersektionaalisuusudella tarkoitetaan, että kriittisessä miestutkimuksessa kiinnitetään huomiota sukupuolen lisäksi myös muihin sosiaalisiin kategorioihin. Näitä ovat esimerkiksi etnisyys, ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja uskonto. (Nieminen 2013, 11.)

Jenni Simosen väitöskirjassa kirjoittaja kysyy, voisiko naisten juomisen kasvun syynä olla se, että naiset olisivat omaksuneet miehisiä piirteitä alkoholinkäytössä. Väitöskirjassa tarkastellaan eri ikäisten miesten ja naisten alkoholinkäyttöä laadullisesti ja määrällisesti sekä mitä yhteneväisyydet tai eroavaisuudet tarkoittavat sukupuolten välisten juomistapojen lähentymistä koskevan oletuksen kannalta. Iän ja sukupuolen lisäksi tutkimuksessa aihetta tutkitaan miten eri koulutustaustan omaavat miehet ja naiset puhuvat alkoholinkäytöstään, alkoholinkäytön kulttuurista ja alkoholinkäytön sukupuolittuneista oletuksista. (Simonen 2013, 9.)

Simosen tutkimuksessa alkoholinkäyttöä käsitellään sosiaalisesti rakentuneena ilmiönä ja kulttuurisesta näkökulmasta. Tutkimuksessa alkoholinkäyttöä ei lähestytä yksilöllisestä näkökulmasta, vaan kollektiivisena juomisen kulttuurina, jossa yksilön alkoholinkäyttöä ohjaa erilaiset kulttuuriset normit ja arvot. (mt., 9.)

Simosen tutkimuksen pääaineisto koostuu Suomen ja Ruotsin ryhmähaastatteluaineistoista, jotka sisältävät nais- ja miesryhmien haastattelut neljästä eri ikäluokasta (vuosina 1943-1950, 1959-1966, 1975-1982 ja 1983-1990 syntyneet) ja kahdelta koulutustasolta. Ikäryhmiä vertaileva näkökulma selventää, miltä eri-ikäiset naiset ja miehet näyttävät naisten ja miesten juomatapojen lähentymisen näkökulmasta. Eri ikäryhmät huomioiva asetelma lisäksi kertoo, erottuuko naisten ja miesten alkoholisuhteesta yhteisesti jaettuja jäsentämistapoja, jotka voisi tulkita alkoholin sukupolvikokemuksiksi. (mt., 9.)

Simosen tutkimuksen perusteella kysymykseen siitä, ovatko naisten ja miesten juomatavat lähentyneet ja voiko kehitystä tulkita naisten juomisen miehistymisenä, voi vastata sekä myöntävästi että kieltävästi. Myöntävästi voidaan vastata nuorimmissa naisten ikäryhmissä. Nuoret naiset ovat omaksuneet maskuliinisina pidettyjä käyttäytymismalleja ja tyylivaikutteita, kuten humalajuomisen. Toisaalta myös feminiinisinä pidetyt piirteet ovat vaikuttaneet miesten alkoholinkäyttöön. Maskuliiniset ja feminiiniset vaikutteet, tavat ja kontekstit ovat sekoittuneet ja rikastaneet sukupuolten humalajuomisen kulttuuria. Vastaavasti kieltävästi voidaan vastata Simosen tutkimuksen vanhimman naisryhmän osalta.

Vanhimmassa ikäryhmässä perinteiset feminiiniset arvot ja käyttäytymismallit ovat vahvasti esillä ja tässä ikäryhmässä naisten alkoholinkäytön miehistymisteesiä ei voida käyttää. Nämä havainnot kertovat ikäryhmien välisistä eroista naisten juomisen osalta. (mt., 10.)

Simosen tutkimuksen perusteella naisten juomistavoissa näkyy sukupolvieroja toisin kuin miehillä. Tutkimuksessa vanhin ikäryhmä elää selvästi eri alkoholimaailmassa ja omaa erilaisen alkoholinkäytön sukupolvikokemukset kuin nuoremmat ikäryhmät. Miesten osalta ikäryhmien väliset erot ovat selvästi pienempiä ja miesten alkoholinkäytössä on nähtävissä yhteneväisyyksiä. Miehillä erot alkoholinkäytössä syntyvät iän sijaan koulustaustasta, jotka näkyvät korkeimmin ja vähiten koulutetuissa ryhmissä. Juomatapojen ja alkoholinkäytön tarkastelu sukupuolten välillä tuo keskusteluun uusia sävyjä tutkittaessa sukupuolten alkoholinkäytön samanlaisuuksia ja eroavaisuuksia. Yleisesti sukupuolten alkoholinkäyttö on nähty erillisinä ja jopa vastakkaisina. Tutkimuksessa nousee esille maskuliinisina ja feminiinisinä pidettyjen juomistapojen sekoittumisen, erityisesti nuorimmissa ikäryhmissä. Tämä tarkoittaa juomiseen liittyvien tapojen ja uskomusten vapautumista tiukoista sukupuolen kategorioista ja antaa miehille ja naisille vapautta ilmaista sukupuoltaan juomisessa. (mt., 10.)

Artikkelissaan Jenni Simonen (2012) käy aluksi läpi miesten juomistapoja koskevaa laadullista tutkimusta ja eri-ikäisten ja eriluokkataustaisten miesten juomisessa tehtyjä havaintoja. Seuraavaksi Simonen esittelee artikkelissa käytettyä näkökulmaa sukupuolesta sosiaalisesti rakentuneena ja kuvaa aineistot ja menetelmät, joiden varassa alkoholinkäytön maskuliinisuutta tarkastellaan. Tämän jälkeen esitetään analyysi ja havainnot eri miesryhmine juomiseen liittämistä maskuliinisuuksista. Lopuksi Simonen suhteuttaa tuloksia miesten juomisesta käytyyn keskusteluun. (Simonen 2012, 386.)

Perinteisesti alkoholinkäyttöä on pidetty suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa maskuliinisena toimintana. 1960-lukuun asti alkoholinkäyttöä on pidetty miehisenä asiana ja juominen on kuulunut miehille. Myöhemmin alkoholinkäytön kulttuuri on avautunut miesten ohella myös naisille. Naisten alkoholinkäytön kasvua ja humalajuomisen lisääntymisenä voi pitää suurena kulttuurisena muutoksena. Näitä muutoksia on kuitenkin käsitelty ajan saatossa melkein pä muuttumattomana ja yksiulotteisena toimintana. (mt., 386.)

Suomalainen yhteiskunta on kokenut historiassaan suuria elinoloihin ja rakenteisiin vaihtaneita muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet sukupuolten välisiin ja sisäiseen järjestykseen sekä kokemukseen omasta sukupuolesta. Simosen tutkimuksessa pyritään selvittämään, miten nämä muutokset ovat vaikuttaneet miesten ja naisten juomiseen. Simonen kysyy, miten miehissä eri ikäryhmien ja koulutusryhmien jäsenet kokevat maskuliinisuuden ja miten he ymmärtävät alkoholinkäytön sukupuolittuneisuuden. Artikkelissa kysymyksiä tarkastellaan tutkimalla eri ikäryhmien ja koulutustaustaisten miesryhmien ryhmähaastattelussa esitettyjä virikekuvia, jotka erilaisia juomistilanteita esittämällä kutsuvat haastateltuja refleктоimaan kuvien tilanteita oman elämänsä kontekstiin. Kuvien vastaanottoa analysoitaessa tarkastellaan, millaisiin kuvien esittämiin juomisen miesrepresentaatioihin ja alkoholinkäytön sukupuolirooleihin samastutaan ja millaisista otetaan etäisyyttä. (Simonen 2012, 386.)

Lamberg, Markkola ja Östman (2014) lähestyvät mieheyttä sukupuolihistoriallisesta näkökulmasta. Useiden historiantutkijoiden mielestä on merkittävää tehdä miesten sukupuoli näkyväksi. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kyseiset historiantutkijat kiinnittävät tutkimuksissaan erikseen huomiota miessukupuoleen ja tutkivat eri aikakausilla esiintyneitä miesihanteita ja miten mieheys on nähty. Kiinnostus sukupuolen tutkimukseen historian tutkimuksessa on saanut alkunsa naishistorian tutkimuksesta. Ensimmäiset naishistoriaan keskittyneet tutkimukset kiinnittivät huomiota erityisesti juuri naisiin ja etsivät vastauksia kysymyksiin naiseudesta. Nämä tutkimukset paljastivat, että aikaisempi sukupuolineutraalina pidetty historiantutkimus oli neutraaliudesta huolimatta keskittynyt miehiin. Aikaisemmat historian tutkimukset olivat keskittyneet historian suurmiehiin ja naishistorian tutkimuksessa pyritään tutkimaan naisten lisäksi arjen rakenteita. Naistutkimus onkin tuonut uusia näkökulmia menneisyyden kulttuureista ja yhteiskunnista. Varhaista naishistorian tutkimusta kuitenkin kritisoitiin miesten vakioimisesta ja miesten historiallisesta unohtamisesta. Naishistorian tutkimuksen rinnalle on sittemmin nostettu sukupuolihistorian (engl. gender history) käsite, johon niin nais- että mieshistoria liittyvät. (Lamberg ym. 2014, 8-9.)

Suomalainen miestutkimus on saanut alkunsa yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa. Miestutkimuksen kenttä kasvoi ja muut tieteen alat omaksuivat miestutkimuksen itselleen, erityisesti kulttuurintutkimus. Miestutkimus on ollut koko olemassaolonsa ajan poikkeusteollista tutkimusta. Erityisesti R.W. Connellin hegemonisen maskuliinisuuden käsite on vakiintunut suomalaisen miestutkimuksen kentälle. Miestutkimuksesta on kehittynyt

laaja poikkitieteellinen tutkimuskenttä, vaikka moni mieltääkin miestutkimuksen kuuluvan sukupuolen tutkimuksen kenttään. Suomessa elää vahvana kriittisen miestutkimuksen perinne, joka on feministisesti orientoitunut tutkimuksen tapa. (Lamberg ym. 2014, 9.)

3 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

3.3 Sukupuoli käsitteenä

”Tyttö tuli! Poika tuli! Vastasyntynyt määritellään välittömästi jompaankumpaan ihmis-sukupuoleen kuuluvaksi. Meidät koodataan eri värein ja monien muiden niin selkeiden kuin hienovaraisempien merkkien ja viestien perusteella. Jopa lääkintähenkilöstö, lapsen vanhemmista puhumattakaan, suhtautuu ja kohtelee pienokaista eri tavoin sukupuolesta riippuen. Sosiaaliturvatunnuksemme sisältää synnytyslaitokselta, kehdestä krematorioon, tiedon siitä, olemmeko virallisesti mies- tai naissukupuolisia ihmisiä.” (Niemi-Mattila 2008, 9.)

Vuonna 1956 löydettiin geenit, jotka vaikuttavat meidän biologiseen perimäämme. Kun keksittiin miten kromosomit pystytään paikantamaan niin tämän myötä ymmärrettiin yhdistää myös Y ja X sukupuolikromosomit naissukupuoleen ja miessukupuoleen. Naisen kromosomit ovat XY ja miehen kromosomit ovat XX. Kuitenkin mieheksi kasvamiseksi ja kehittymiseksi tarvitaan muutakin kuin vain sukupuolikromosomien yhdistelmä ja sukupuoli. Sukupuolikromosomit määrittävät meidän biologisen sukupuolemme, mutta lisäksi sukupuoleemme vaikuttavat muutkin tekijät, kuten kulttuuriset, psykologiset ja sosiaaliset tekijät. (mt., 9.)

Poikkeuksia on olemassa ja aina ei ole ollenkaan yksinkertaista määritellä kumpaan biologiseen sukupuoleen ihminen kuuluu. Sukupuolikromosomeistamme löytyy myös muita harvinaisempia yhdistelmiä. Ei tarvitse mennä ajassa kauas takaisin, kun näissä harvinaisissa tapauksissa pyrittiin mahdollisimman varhaisessa iässä korjaamaan biologinen sukupuoli jommaksikummaksi. Viimeisten muutaman vuosikymmenen aikana lääketiede on kehittynyt tarpeeksi, että lääketieteessä on tunnistettu niin sanotun interseksuaalisen ihmisen sukupuoli. Interseksuaalisen yksilö ei kuulu selvästi kumpaankaan sukupuoleen tai hänessä on kumpaakin sukupuolta. (mt., 9.)

Merkittävä ero on sillä, että kykenee erottamaan milloin keskustellaan sukupuolesta puhtaasti biologisena käsitteenä ja milloin biologian ulkopuolella. Englannin kielessä käytetään termejä sex ja gender. Esimerkkinä voi käyttää biologista mieheyttä (sex) ja maskuliinisuuden (gender) käsitettä ja niiden eroja. Biologinen mieheys muodostuu fysiologisista ja biologisista tekijöistä kun maskuliinisuus on sidoksissa kulttuuriin ja yhteiskunnan käsitykseen mieheydestä. (McCloughry 1993, 31.) Tutkimuksessani olen nimenomaan kiinnostunut edellä mainitusta kulttuurisidonnaisesta käsityksestä (gender), ja miten tämä näkyy nuorten miesten alkoholin käytössä ja miten he tulkitsevat maskuliinisuutta.

Sukupuoli käsitteenä on hyvinkin monitulkintainen ja sukupuolta voidaan tulkita monin eri tavoin. Sukupuolta voidaan tarkastella sosiaalisena ja biologisena erotteluna tai miehen ja naisen kategorioihin paikantavana erona. Muita esimerkkejä ovat myös dikotomiaan ja hierarkiaan perustuvana järjestelmänä, risteävyyttä ja moninaisuutta esiin tuomana intersektionaalisuutena tai sukupuolien velvollisuuksista ja oikeuksista kerrottuna sopimuksina. Lisäksi sukupuolia voidaan ymmärtää representaatioina, rooleina, performansseina, tyyleinä, valtana, tapoina tai tekoina. (Simonen 2013, 40.) R. W. Connellin (Connell 1995, 67-68) tutkimusten mukaan globaalisti kaikki eri ihmisyyhteisöt tunnistavat sukupuolen käsitteen, mutta kaikki ihmisyyhteisöt eivät tunnista maskuliinisuuden käsitettä. Jiri Niemisen mukaan ”maskuliinisuus – sellaisena kuin me sen tunnemme – on modernisaation tuote *par excellence* ja yhteydessä globaaliin kapitalismiin ja kolonialismin historiaan.” (Nieminen 2013, 48.)

Suomi on yksi maailman tasa-arvoisempia maita ja olemme ylpeitä pitkästä tasa-arvon historiasta maassamme. Suomessa on hyvin edistyksellinen lainsäädäntö, jolla pyritään turvaamaan tasa-arvo lainsäädännön tasolla. Näistä faktoista huolimatta, eikä Suomi ole poikkeus, elämämme on hyvinkin sukupuolittunut. Sukupuolemme kirjataan tietoihimme jo synnytyssairaalassa ensimmäisten rääkäisyjen myötä sosiaaliturvatunnuksen ja erilaisen värikoodattujen tunnisteiden avulla. Biologisiksi pojiksi tunnistettujen lasten ja nuorten tulee kasvaessaan pyrkiä käyttäytymään ja näyttämään siltä, mitä ympäröivä kulttuuri heitä odottaa. Selkokielellä sanottuna erilaiset institutionaaliset ja kulttuuriset käytännöt määrittävät pojat pojiksi. Kyseisiä käytäntöjä kriittisestikin tutkivalle kirjallisuudelle olisi varmasti käyttöä ja tilausta. (Huuki ym. 2018, 8.)

Erilaiselle ja monipuoliselle poikatutkimukselle olisi tilausta, sillä poikuuden käsitteen sisäistä monipuolisuutta on tutkittu yllättävän vähän. Yleensä julkisessa keskustelussa pojista keskustellaan yhtenä huolta aiheuttavana ryhmänä, ikään kuin kaikki pojat olisivat

samanlaisia. Tyypillisesti huoli pojista koskee heidän taipumustaan syrjäytymiseen, kouluvastaisuuteen ja väkivaltaisuuteen. Nämä huolet ovat osakseen perusteltuja puhuttaessa pojista, kuitenkin näiden ympärillä olevien keskustelujen on huomattu olevan hyvin kaipa katseisia. Pojista puhuttaessa tulee muistaa, että juridinen, poliittinen ja taloudellinen valta on edelleen kasaantunut miehille ja suurimmalla osalla pojista asiat ovat hyvin ja heidän hyvinvointinsa on kunnossa. Huono-osaisuus näyttää kasaantuvan pienelle porukalle pojista. Poikia kohtaan kohdistettu huolipuhe näkee pojat homogeenisena ryhmänä ja on sokea alueiden välisiin eroihin, etnisyyksiin, luokka-asemaan, seksuaalisuuteen, identiteettiin tai näitä yhdistäviin perustuviin eroihin. Yksipuolinen jako kahteen ryhmään, poikiin ja tyttöihin, on hieman vajavainen diskurssi selittävänä tekijänä eri kysymyksiin. (mt., 8.)

Jako kahteen sukupuoleen ei itsessään ole ollut mikään suoraviivainen kategorioiden kuvaaja, vaan jako nainen ja mies jakoa on käytetty enemmän arvojen ilmaisuun. Miesmäisiä arvoja on pidetty aina pythagoralaisista alkaen dominoivimpina arvoina naisellisiin arvoihin nähden. Kunniakas ja arvostettu käyttäytyminen on yhdistetty miehisiin pidettyihin arvoihin, kuten esimerkiksi miesten aggressiivisuus verrattain naisten hoivaavuuteen tai miehellisen järjen vertaus naisellisiin tunteisiin vetoavaan käyttäytymiseen. Miehyyteen on historiassa yhdistetty niin sanotusti parempia luonteenpiirteitä. Ei ole siis ollenkaan sattumaa, että me edelleen arvostamme primitiivisellä tasolla tietynlaista aggressiivisuutta ja kilvoittelua, jos haluamme pärjätä elämässä. Näihin piirteisiin perustuvat työt ovat myös paremmin palkattuja ja arvostettuja, kuin esimerkiksi hoivaan perustuvat ammatit. (Lloyd 1993, 136-137.)

Useimman ihmisen sisälle on kuitenkin rakennettu eettinen oikeudenmukaisuuden tunne ja meillä on tapana reagoida erilaisiin epäoikeudenmukaisuuksiin pyrkimällä vahvistamaan aiemmin väheksytyä ilmiötä tai piirrettä. Feminiinisinä arvoina pidettyjä asioita onkin pyritty vahvistamaan yhteiskunnassamme. Tämän vinouman suoristamista mutkistaa kuitenkin se, feminiinisyys ja maskuliinisuus on nähty niin pitkään ikään kuin vastavoimina ja toisiaan erottavina asioina, että näiden piirteitä on vaikea yhdistää syrjimättä toista. Tästä syystä feminiinisten arvojen sulattaminen kulttuuriseen ihanteeseen on vaikeaa, sillä kulttuuria on niin pitkään hallinnut maskuliiniset arvot. (Lloyd 1993, 137.)

Tavallisesti keskusteltaessa sukupuolista korostetaan keskustelussa perinteistä sukupuolten kahtiajakoa mieheen ja naiseen. Miehen ja naisen välisestä biologisesta eroista lähtien sukupuolta määritellään yhteiskunnallisena tai psykologisena erona. Yleisesti termi sukupuoli miesten ja naisten eroissa noudattaa kulttuurisessa tarkoituksena niitä perinteitä,

jotka biologisesti on määritelty. Vanhan kansan sanoin: miehet ovat Marssista ja naiset Venuksesta. Sosiaalitieteet voivat tarjota tämän kahtiajaon ongelmallisuudelle ratkaisun. Avain on liikkua eroihin keskittymisestä pois päin ja tutkia kanssakäymistä ja sosiaalisia suhteita. Sukupuoli on, kuten kaikki muukin, vain sosiaalisesti rakennettu käsite. Sukupuoli tulee siis ymmärtää sosiaalisesti rakennettuna käsitteenä. Se on tulos sosiaalisista mallista ja jokapäiväisestä toiminnasta, jolla tuemme tätä mallia. (Connell & Pearse, 2015, 10-11.)

Perinteinen tapa luokitella erilaisia seksuaalisuuksia ja sukupuolia on yksinkertaisesti tehdä se vastakkainasettelujen avulla. Esimerkiksi arjessa yleisesti käytetään koko ajan sanontaa vastakkaisen sukupuolen edustajasta ja heteroseksuaalisuus sekä homoseksuaalisuus on nähty pitkään toistensa vastakkaisiksi piirteiksi. Vastakkainasettelu on ihmiselle tyypillinen tapa luokitella asioita, sillä se on yksinkertaisempaa. Esimerkkejä ihmisten käyttämistä vastakkainasetteluista: musta-valkoinen, pimeä-valoisa, luonto-kulttuuri, villi-sivistynyt. (Juvonen ym. 2010, 23.)

Fysiologisilla eroilla on yleensä pyritty perustelemaan sukupuolen vastakkaisuutta, mutta tätä jakoa on kritisoitu monin eri tavoin. Niin luonnontieteiden kuin ihmistieteiden kentällä tutkivat feministikriitikot tieteenhistorian tutkija Anne Fausto-Sterling ja filosofi Judith Butler ovat omissa tutkimuksissaan pyrkineet osoittamaan toteen tämän karkean kaksijakoisen ja sukupuolia yksinkertaistavan sukupuolikäsityksen problematiikkaa. Anne Fausto-Sterling esitti jo 1990-luvulla sukupuolikategorioiden kasvattamista viiden eri sukupuolen kategoriaan (males, females, herms, merms ja fems). Myöhemmin Fausto-Sterling on keskittynyt enemmän kirjoittamaan sukupuolten monipuolisuudesta intersukupuolisesta näkökulmasta. (mt., 23.)

Feministien esittämä kriittisyys biologismia kohtaan ei ole tarkoitettu kritiikiksi biologiaa kohtaan, vaan heidän kritiikkinsä kohdistuu juurikin biologismia kohtaan. Biologismilla tässä tarkoitetaan sitä, että biologia, esimerkiksi hormonit tai geenit, ovat ihmistä ainoa ohjaava tekijä ja asia, joka määrittää meidät. Feministien kriittinen suhtautuminen biologismiin ei siis tarkoita sitä, että he olisivat kieltämässä biologiaa tai ihmisen fysiologista ruumista. Kriittiset feministitutkijat ovatkin korostaneet, että he ovat ennemmin kiinnostuneet siitä, miten tämä fysiologisuus näyttäytyy eri yhteiskunnissa ja kulttuureissa. (mt., 24.)

Evoluutiopsykologi Heikki Sarmaja kuvasi vuonna 1996 miesten naisia suurempaa taipumusta väkivaltaiseen käytökseen sillä, että keskimääräisesti miehet ovat fyysisyydeltään naisia kookkaampia jonka johdosta miehillä on naisia enemmän 'turpaan vetovoimaa'. Miesten ja naisten sukupuolieroja on mitattu tutkimuksissa jo 1890-luvulta asti, joidenka perusteella voidaan näyttää toteen, että yksilön kehon ulkoisten tai sisäisten fysiologisten tekijöiden ja luonteen, asenteiden, kävelytyylin tai muun vastaavan välillä olisi minkäänlaista yhdistävää tekijää. Psykologiset eroavaisuudet sukupuolten välillä ovat tutkimusten mukaan melko pieniä ja yleensä psykologiset erot johtuvat useimmiten ympäröivästä kulttuurista kuin biologisista asioista. Mikäli haluaa tarkastella sukupuolten eroavaisuuksia, kannattaa tutkia enemmän seksuaali- ja sukupuoli-identiteetteihin, seksualisoiviin ja sukupuolistaviin merkkejä ja käytäntöjä kuin biologiaa. Ihmisten sukupuoli on biologisen kehon lisäksi meidän ajattelussamme ja puheessa sekä kehomme sukupuolisessa pinnassa, esimerkiksi tyylissä, vaatteissa, ilmeissä ja eleissä. Esitämme sukupuoltamme pintapuolisesti näiden tekijöiden avulla, mutta voimme myös pyrkiä vaihtamaan, sekoittamaan tai hämärtämään pinnalla olevaa sukupuoltamme. Mies voi halutessaan vaihtaa ruumiinsa pinnan naiseksi meikkien ja vaatteiden avustuksella. (Jokinen 2000, 204-205.)

Mikäli tulkitsemme miesten naisia yleisemmän taipumuksen aggressiivisuuteen ainoastaan biologisten tekijöiden selityksillä, ovat miehet melko aseettomia tämän biologisen faktan edessä. Eihän ihmistä voi syyttää asiasta, jolle hän ei voi yksinkertaisesti mitään, jos luonto on niin määrännyt. Kuitenkin, jos taipumus aggressiiviseen käyttäytymiseen on kulttuurisesti opittua ja yhteiskunnan määrittämää ja jolloin kyseessä oleva käytös on opittua, on taipumuksen poistaminen miehiltä mahdollista. Nämä kaksi erilaista tulkintaa esittävät ääripäitä näkökulmissaan. Ensimmäisenä mainittu selitysmalli sortuu herkästi liialliseen pelkistämiseen eli determinismiin, eli biologian absoluuttiseen korostamiseen ainoana ihmistä ohjaavana tekijänä. Jälkimmäinen selitysmalli on yhteiskunnallista relativismia, missä kaiken nähdään olevan ihmisen kulttuurisesti ja sosiaalisesti luotoa ja niihin voidaan vaikuttaa. (McCloughry 1993, 32.)

Maskuliiniseksi tai feminiiniseksi ymmärretään useasti erilaisten genitaalien, luonteen ja pukeutumisen lisäksi esimerkiksi hiusten pituus tai kävelytyyli. Näin ollen sukupuoli ei pelkästään leikkaa kahtia ihmisyyttä vaan vaikuttaa kaikkeen inhimilliseen toimintaan. Maskuliiniseksi ja feminiiniseksi ymmärretään jopa erilaiset urheilulajit, värit, eläimet, pelit, sanat, kulkuneuvot, huonekalut, kasvit ja äänet. (Jokinen 2000, 206.)

Jokaiseen paikkaan ja kaikkialle tunkeva sukupuolierottelu kyllästyttää kulttuurissamme myös esimerkiksi ihmisten tunteet ja yksilöiden kyvyt tunnistaa tunteita feminiineiksi piirteiksi, koska kulttuurissamme miehiä pidetään järkeen vetoavina ihmisinä ja naisia tunteisiin vetoavina ihmisinä. Tällaisen ajattelun seurasta on, että miehet ymmärtävät heidän tunteensa olevan heidän naisellinen puolensa. Juha Siltalan kertoman mukaan J.P. Roos totesi seminaariesitelmässään vuonna 1993, että ”sovinto itsessä olevan feminiinisen elementin kanssa poistaisi suomalaisen miehen kärsimyksen ja muuttaisi synkkää kansanluonnetta” (Siltala 1994, 322). (mt., 207.)

Maskuliinisuus voidaan nähdä ajassa muuttuvana eri käytäntöjen yhteenliittymänä ja joka on jatkuvassa muutoksessa (Connell 1995, 72). Maskuliinisuus on sukupuolten valtasuhteissa yksi tekijä, joka vaikuttaa siihen, miten pojat esittävät omaa sukupuoltaan ja mitä pojat tunnistavat olevan poikamaista. (Connell 1995, 71). Vaikka maskuliinisuus on liikkuva käsite ja sen merkitys vaihtelee ajassa niin monia maskuliinisuuden tekijöitä pidetään ikään kuin luonnollisina ja itsestäänselvyyksinä. Useasti pojille ajatellaan luonnollisesti kuuluvan rauhattomuutta ja suurissa ihmisryhmissä viihtymisen luonteenpiirteitä ja väkivaltaisuuden taipumista. Näin ollen poikamaisuuden tai miesmäisyyden ja maskuliinisuuden välille laitetaan yhtäläisyysmerkki. (Huuki ym. 2018, 12.)

Mikäli pojille osoitettaisiin yhteiskunnallisesti, että poikana oleminen on mahdollista monin eri tavoin ja poikuus ei ole yksipuolista – samaan aikaan purkaen yhteiskunnassa eläviä sukupuolistuneita käytäntöjä – avautuisi niin pojille kuin yhteiskunnallekin monia uusia ja merkittäviä mahdollisuuksia. Yksi merkittävämmistä teoista voisi olla pyrkimys poikien kasvattajien sekä itse poikien rohkaiseminen valtaistumiseen. Valtaistumisella tarkoitetaan sitä, että pojille annettaisiin mahdollisuus rikkoa olemassa olevat ahtaat sukupuoli normit. Sama asia koskee myös tyttöjä. Uudet vaihtoehtoiset tavat toimia ja elää poikana tarjoaisivat laajempia mahdollisuuksia esimerkiksi ratkaisuksi erilaisiin konfliktitilanteisiin, oppimiseen liittyviin ongelmiin, ammattivalintoihin ja tunne-elämää koskeviin haasteisiin. Tämä valtautunut uusi poikasukupolvi voisi varttuessaan rikkoa perinteisiä stereotyppejä näyttämällä poikien lisääntyntä koulumyönteisyyttä, lisääntyntä lukemisen intoa, moniulotteisempaa urheiluharrastusvalikoimaa ja kehittyneempiä tunne-elämän taitoja. Poikien kasvaessa miehiksi ja aikuisiksi tällaisesta muutoksesta voisi olla positiivisia seurauksia, kuten demokraattisemmat perhemallit, vähemmän sukupuolistuneet työmarkkinat, kohonnut eliniän odote ja vähäisempi naiseen kohdistunut väkivalta. Näitä asioita lukiessa ymmärtää, ettei ajatuksessa ole kyse mistään vähäpätöisistä asioista. (mt., 9.)

3.1 Maskuliinisuus ja mieheys

Käyttäessään ilmaisua ”suomalainen mies” puhujalla näyttää tavallisesti olevan selkeä käsitys siitä, mitä tämä ilmaisu pitää sisällään. Ilmaisua suomalainen mies esiintyy päivittäin eri medioissa ja suomalaisten välisissä keskusteluissa. Ilmaisua voidaan sisältää joko positiivisia tai negatiivisia oletuksia. Positiivisina voidaan pitää rehellisyyttä, ahkeruutta ja maanläheisyyttä, kun taas negatiivisina juroutta, puhumattomuutta, väkivaltaisuutta ja alkoholinkäyttöä. Myös ilmaisuun ”suomalainen nainen” liitetään usein rehellisyyden ja konstailemattomuuden luonteenpiirteitä. Suomalainen nainen nähdään suomalaisen miehen tasa-arvoisena kumppanina ja yhteiskunnan tukipilarina, mutta myös edelleen feminiininä äitinä ja kasvattajana seuraavalle sukupolvelle. Suomaliseen mieheyteen vastaavasti liitetään isyys ja esimerkin näyttäminen. Suomalaiset miesten ja naisten sukupuoliroolit käsitetään edelleen heteronormatiivisina. Erityisesti 2010-luvulle tultaessa keskustelu on kuitenkin ollut koko ajan avoimempaa siitä, että jako maskuliiniseen ja feminiiniseen tai miehiseen ja naisiseen ei ole yksiulotteista vaan se sisältää eri sävyjä. (Lamberg ym. 2014, 7-8.)

Maskuliinisuus on rakentunut keskeiseksi käsitteeksi miestutkimuksissa ja miehiä koskevassa keskustelussa. Arjessa käytettävässä kielessä maskuliinisuudella tarkoitetaan kulttuurisesti tuotettuja oletuksia mieheydestä. Maskuliinisuus on kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakennettu käsite, joka muuttuu ajassa. Maskuliinisuudesta kirjoittaminen, laulaminen tai keskustelu tuottaa kulttuurisesti ja sosiaalisesti yleistä ymmärrystä maskuliinisuudesta ja sen merkityksestä. (Jokinen 2003, 7-8.)

Länsimaisessa ja suomalaisessa kulttuurissa mieheyden ja maskuliinisuuden piirteet sekä oletukset näyttävät olevan muuttumattomia. Näihin liittyy esimerkiksi työteliäs ahkeruus ja perheen elättäjän rooli. Miehen oletetaan olevan järkevä, aggressiivinen, vahva, menestynyt, haavoittumaton ja tehtäväkeskeinen. Nämä oletukset ja odotukset nousevat usein esille, kun maskuliinisuudesta tuotetaan tieteellistä tutkimusta tai kyselyitä. Kulttuurissamme tietyt stereotyypit elävät vahvoina miehen identiteettiä miettiessä. Tuskin monikaan meistä tuntee miestä, joka vastaisi kohta kohdalta edellisenkaltaista listaa ja täten lista voidaan ennemminkin nähdä stereotypian kuvaajan kuin todellisena maskuliinisuuden ihannemallina. (MacInnes 1998, 14.) Useimmiten mielikuvat erilaisista ryhmistä perustuvatkin enemmän mielikuviin ja stereotyyppioihin kuin kovaan faktaan. Sana-kirjan mukaan stereotypia tarkoittaa ’liioitellun yksinkertaistettua mielikuvaa ihmisestä’.

Ihmisillä on taipumus leimata muita ihmisiä tiettyihin kategorioihin kaikkiein merkillepantavimpien ominaisuuksien pohjalta. On huomattavasti vaikeampaa nähdä ihmistenerilaisuus ja monimuotisuus tietyn ryhmän sisällä. Ihmisten laittaminen kategorioihin ja tiettyjen laatikoiden sisälle on sosiaalisesti helpompaa. Käsite 'oikea mies' on juurikin hyvä esimerkki tällaisesta ahtaasta kategoriasta, joka elää enemmän mielissämme kuin todellisuudessa. (McCloughry 1993, 33-34.)

Kulttuurisen maskuliinisuuden käsitteellä tarkoitetaan kulttuurissa yleisesti jaettua yhteisymmärrystä siitä, mitä maskuliinisuudella tarkoitetaan. Suomessa maskuliinisuuden tunnusmerkkejä ovat fyysinen voima, heteroseksuaalisuus ja rationaalisuus. Nämä eivät ole ominaisuuksia tai luonteenpiirteitä, joita nuorella pojalla on veressään syntymälahjana, vaan ne opitaan meitä ympäröivästä kulttuurista. Kuten esimerkiksi vanhemmilta ja elokuvista. Kulttuurinen maskuliinisuus ei tule pojasta mieheksi kasvavalle niin vain annettuna, vaan kulttuurinen maskuliinisuus on ansaittava erilaisten riittien avulla. (Jokinen 2000, 68.)

Ikä ja sen tuoma uskottavuus on yksi mittari, jolla maskuliinisuutta ansaitaan. Pojasta mieheksi kasvavalla on myös matkan varrella erilaisia siirtymäriittejä, kuten rippikoulu, autokoulu ja asepalvelus. Nämäkin mittarit eivät vielä yksinään riitä ansaitsemaan maskuliinisuuden kunniakasta viittaa. Vaan kulttuurin tuottama käsitys 'oikeasta miehestä' tulee ansaita erilaisten suoritusten ja tehtävien avulla, joita miehuuskokeiksi kutsutaan. Tehtävät eivät ole universaaleja ja kaikille miehille samoja, vaan vaihtelevat yksilön mukaan. Keskeinen tarkoitus kuitenkin on, että mies asettaa henkisen hyvinvointinsa vaaraan ja joutuu kestävänsä psyykkistä ja fyysistä kipua. Näiden riittien avulla kuvitellaan, että mies todistaa oman mieheytensä ja maskuliinisuutensa. Tällaisia miehuuskokeita ovat esimerkiksi hengenvaaralliset temput, rasittavat ja vaaralliset harrastukset sekä väkivallan kokeminen. Näissä miehuuskokeissa osa miehistä epäonnistuu ja loukkaantuu tai menettää henkensä ja osa selviytyy. Tämä on yksi syy sille, miksi nuorten miesten kuolleisuus on niin paljon korkeampi, kuin esimerkiksi saman ikäisten naisten. (mt., 68-69.)

Mieheksi kasvaminen ja miehenä oleminen ovat kulttuurissa opittuja käytäntöjä ja arvoja. Kasvaessaan poika oppii tunnistamaan näitä odotuksia pala kerrallaan ja pyrkii todistamaan miehuutensa. Miehuuskokeita suorittamalla ja miehuusriittejä läpäisemällä voi ai-noastaan ansaita paikkansa kulttuurisen maskuliinisuuden edustajana. Jotta mieheksi pääseminen ja miehenä oleminen ei olisi liian helppoa, kulttuurinen maskuliinisuus ei ole loppuiäksi annettava rooli. Kulttuurinen maskuliinisuus tulee ansaita jatkuvasti ja se vaa-

tii säännöllisiä miehuuskokeiden suorittamista. Täten miehen elämä voi koostua vain sarjoista erilaisia miehuuskokeita. Täten voidaan todeta kulttuurisen maskuliinisuuden olevan hyvin abstrakti ilmiö ja ristiriitainen käsite. Ulkopuolelta katsottuna kulttuurinen maskuliinisuus voi näyttäytyä käsitteenä, joka vain luonnostaan annetaan joillekin miehille ja jotkut jäävät käsitteen ulkopuolelle. Kuitenkin miehuus ja maskuliinisuus tulee jokaisen yksilön ansaita itse uudestaan ja uudestaan mitä erilaisimmissa miehuuden kokeissa. (Jokinen 2000, 210-211.)

”Miehenä olemiseen ja mieheyteen liittyy monia arvoja, normeja ja uskomuksia. Yhteiskunnan tunnustama mies on perinteiden, odotusten ja sääntöjen mukaisesti synnitetty ja säädeltä ”kulttuuriolio”. Oikeasta mieheydestä palkitaan ja väärin toteutettu mieheys johtaa rangaistukseen. Pojaksi syntyminen ja mieheksi kasvaminen on arvo, joka yksilön on opittava ymmärtämään ja tunnustamaan voidakseen kuulua miesten joukkoon.” (Virtanen 2004, 99.)

Yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyt arvot ja normit kertovat meille sen, minkälainen käytös on joko hyväksyttyä tai ei-toivottua. Normien ja arvojen noudattaminen ohjaa yksilöä hänen valinnoissaan ja hänen käyttäytymistään. Miehiä normitetaan olemaan ’arvostettuja miehiä’. Miehet, jotka eivät kunnioita normeja ja eivät käyttäydy normien mukaisesti, suljetaan herkästi mieheyden ulkokehälle. Muiden kanssaihminen silmissä tällainen mies menettää mieheydensä ja hänet kategorisoidaan ’ei-arvostettujen miesten’ -listalle. Toisaalta taas, jotkut yksilöt käyttäytyvät näiden yhteisesti sovittujen normien vastaisesti ja herättävät silti kunnioitusta ja arvostusta muissa ihmisissä. Esimerkki tällaisesta yksilöstä on legendan saanut rikollinen, joka elää normien ja sääntöjen ulkopuolella, mutta onnistuu kuitenkin voittamaan ihmisten kunnioituksen jollain ominaisuudella tai teolla. Kunnioitus tällaisia rikollisia kohtaan syntyy kuitenkin ehkä enemmän pelonsekaisista ja primitiivisistä tunteista kuin varsinaisesta arvostuksesta ja ihailusta. (mt., 2004, 99-100.)

Olettamus jostakin asiasta tai ilmiöstä on yleinen käsitys, joka ei perustu mihinkään tieteelliseen tutkimukseen tai tosiasiaan ja mikä todennäköisesti osoittautuu lopulta vääräksi johtopäätökseksi. Olettamukset ovat vahva osa inhimillisyyttä ja ne elävät ajassa erilaisen kerrontojen avulla välittämättä siitä, että jokin olettamus on virheellinen. Yleinen olettamus esimerkiksi miehistä on, että mies on naista väkivaltaisempi luonteeltaan ja mies on aina valmiina yhdyntään. Miehiä vahingoittava olettamus on myöskin se, että miesten sisällä elää enemmän tai vähemmän piilossa mahdollinen raiskaaja, joka odottaa vain sopivaa hetkeä teolle. Edellä mainitut olettamukset eivät kestä tieteellistä tarkastelua, mutta

ne elävät vahvoina kulttuurissamme, vaikka jokainen oletamus on väärä ja vahingollinen miehille. (Virtanen 2004, 100.)

Osa miehistä yrittää eri tavoin päästä vapaaksi ahtaasta mieskäsityksen kategoriasta. Maskuliinisuus ja mieheys on nykypäivänä kuitenkin huomattavasti moninaisempi kenttä kuin esimerkiksi muutamia kymmeniä vuosia sitten. Jotkut miehet haluavat riisuutua heitä ympäröivästä vallasta ja elää naisten rinnalla tasavertaisina kumppaneina ja ystävinä. Tällaisesta miehestä käytetään käsitettä 'uusi mies'. Uusi mies edustaa useimmiten nuorempien sukupolvien miehiä, sillä kyseiset miehet ovat kasvaneet tasa-arvoisessa yhteiskunnassa ja saaneet oppinsa yhteisestä koulutusjärjestelmästä naisten kanssa. Näin ollen on luonnollista pitää naisia tasavertaisina miehiin nähden. Poikkeuksena vanhempiin ikäryhmiin on esimerkiksi kuusikymmenluvun kapinoivat nuoret, jotka halusivat taistella perinteisiä sukupuolikäsityksiä vastaan ja joidenka ajatuksia sukupuolten tasa-arvon kannalta voi pitää progressiivisena. Kun kuusikymmenluvun kapinointi oli enemmän kollektiivista, on uusi mies ajattelu yksilöllisempää. Mies yksilönä haluaa hylätä machokulttuurin ja elää erilaista elämää kuin aikaisemmat sukupolvet. (McCloughry 1993, 85.)

Tällainen ajatusmalli uudesta miehestä ei ole syntynyt tyhjiössä ja vahingossa. Erilaiset naisliikkeet ovat ajaneet tietynlaisia arvoja ja kysymyksiä yhteiskunnissa viimeiset kaksikymmentä vuotta ja monet näistä arvoista ovat samoja kuin mihin uusi mies suhtautuu positiivisesti. Ehkä yhteiskunnan tuottama turva ja noussut elintaso antaa miehille varaa suhtautua ympärillä olevaan maailmaan suopeammin eikä miehen tarvitse elää jatkuvassa kilpailussa muiden miesten kanssa. Turvallisessa ympäristössä toista ihmistä ei tarvitse jyrätä ja voittaa ainoastaan maksimoidakseen oman hyvinvointinsa. Verrattuna menneeseen aikaan voidaan puhua henkisten arvojen noususta ja pehmeämmän maskuliinisuuden yleistymisestä. Yleisesti esimerkiksi Euroopassa pitkä rauhanjakso ja talouskasvu ovat synnyttäneet tilaa pehmeimmille arvoille. Nuoret miehet ja naiset ovat myös kasvaneet hyvin tasa-arvoiseen maailmaan. Useimpien naisten käydessä töissä kodin ulkopuolella miesten lailla, perheet tarvitsevat uudenlaisia käsityksiä mieheydestä ja naiseudesta selviytyäkseen arjesta. Kummankin vanhemman käydessä töissä on myös muut arjen työt pyrittävä jakamaan mahdollisimman tasaisesti. Ilman tällaista jakoa taakka naisten harteilla olisi kestämätön, jos he joutuisivat käymään kodin ulkopuolella töissä ja tämän lisäksi vastaamaan perheen kodin ruuanlaitosta, siivoamisesta ja huolehtimaan lasten kasvatuksesta. Pitkittyessään tämänkaltainen tilanne johtaa väkisinkin uupumukseen. (mt., 85-86.) ”Kahdeksankymmenluvun yrityskulttuuri antoi työlle ylikorostuneen aseman maskuliinisten arvojen joukossa, ja siitä johtui että ne miehet joilla oli työtä – moni oli

sitä vailla – tekivät töitä niin ankarasti että siitä tuli heille luonnollinen tekosyy laiminlyödä kotivelvollisuudet.” (McCloughry 1993, 86.)

Ymmärrän McCloughryn (1993) uusi mies- käsitteen liittyvän Jiri Niemisen (2013) väitteeseen modernin maskuliinisuuden murentumisesta ja siirtymisestä miesten moneuteen. Nieminen viittaa väitöskirjassaan John McInnesiin (1998), joka puhuu maskuliinisuuden lopusta: maskuliinisuus on modernien kurinpidollisten instituutioiden tuote ja sikäli kuin kuriyhteiskuntaa on ajettu alas, seurauksena pitäisi olla myös maskuliinisuutta tuottaneiden koneistojen rappio. McInnesin väite ei ole niin radikaali kuin miltä se kuulostaa, jos ymmärretään tehdä erottelu modernin maskuliinisuuden ja mieheyden välillä. (Nieminen 2013, 61.)

Arto Jokisen (2003) toimittamassa kirjassa *Yhdestä puusta, maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuurissa* Pasi Salonen käsittelee artikkelissaan maskuliinisuutta ja mieheyttä humoristisen Pietarinkadun Oilers Go Go lätkäshown kautta. Ohjelma kuului Yleisradion Radiomafia-kanavan ohjelmistoon ja ensimmäinen lähetys oli 9.1.1999 (Jokinen 2003, 89).

Pietarinkadun Oilers on instituutio, missä yhdistyy kuuluisat jääkiekkotähdet, rock n’ roll, liiketoiminta ja hyväntekeväisyys. Pietarinkadun Oilers koostuu lähes kokonaan miehistä, jotka edustavat kulttuurisesti hyväksytyä maskuliinisuutta. Pietarinkadun Oilersin edesmennyt radio-ohjelma nimeltä Oilers GoGo- lätkäshow (POGG) oli aikoinaan urheilua sisältävistä juonnoista, rock musiikista, urheiluraporteista ja haastatteluista koostuva radioshow. Urheilu on juuri ollut yksi kestoaiheista miestutkimuksen kentällä. POGG tuotti ohjelmassaan urheiluun ja maskuliinisuuteen liittyviä mieheyden representaatioita, eli voittamisen ihannointia, sankaritarinoita ja heteroseksuaalisen maskuliinisuuden ryhmäkurin esille tuomista. Tieteellisen tutkimuksen kohteena POGG:ssa urheilu on sivujuoni, vaikka ohjelma urheilun ja eritoten jääkiekon ympärille rakennettiinkin. POGG:sta mielenkiintoisen tekee sen omantakeinen *tyyli*, jolla maskuliinisuuden käsitettä tuotetaan ja ylläpidetään. (Jokinen 2003, 89-90.)

Ei muuta kuin heijari teipillä napaan kiinni ja naama ponnarille. (POGG 1.1.2001.)

Kuvitellaan esimerkiksi suomalaisen olutyhtiön mainos televisiossa, jossa kuvataan jääkiekkjoukkueen pukukoppia. ’Normaalit’ suomalaiset maskuliiniset heteromiehet istuvat kopissa ja nauravat yhdessä hyväntuulisina voitettun jääkiekko ottelun jälkeen. Edellä mainitusta tilanteesta, jossa kuvataan joukkueen pukukoppia, voidaan käyttää käsitettä

homososiaalisuus. Arkikielessä homososiaalisuus tarkoittaa miesten yhteistä kanssakäymistä ja olemista. Tommi Hoikkala käyttää homososiaalisuuden käsitteen tilalla kaverisosaalisuuden käsitettä. Tällaiset homososiaaliset tai kaverisosaaliset ryhmät keskittyvät toiminnallisuuteen ja ovat yhteydessä jonkin objektin ympärillä. Tällainen objekti voi esimerkiksi olla urheilulaji, tietokone tai muu peli. Tietyn objektin ympärille kokoontumalla tietyllä ryhmällä on tarkoituksensa. Tavoitteena on rajata oman miesporukan ympärille ja ulkopuolelle muita ihmisiä. Ryhmän sisällä tyypillistä käyttäytymistä fyysinen ja verbaalinen kilvoittelu. Kuten maskuliinisen statuksen saavuttamisessa, tällaisessa homososiaalisessa ryhmässä jokaisen jäsenen tulee ansaita maskuliinisuutensa ja maskuliinisuutta on pidettävä jatkuvasti yllä eri sanoin ja teoin. (Jokinen 2003, 90-91.)

Vitsailu on yleinen tapa ansaita maskuliinisuutta homososiaalisessa ryhmässä. Tästä hyvä esimerkki on POGG -radioshow, jossa miesten käyttämä huumori on ronskia ja poikkeavuuksien piikittelyä. Manchesterin yliopiston tutkijan David Collinsonin mukaan tämänkaltainen piikittelevä vitsailu on hyvinkin konfliktin hakuista, sillä se saattaa sisältää rasistisia ja seksistisiä viittauksia. Ryhmän yhteishengen ja ryhmäkurin kannalta tämänkaltainen piikittelevä huumori on kuitenkin tärkeää, sillä näin ollen tuotetaan jaottelua meihin ja muihin. Ryhmän sisällä vallitsee harmoninen yhteishenki ja ryhmän ulkopuolella olevat ovat poikkeavia. Mikäli mies haluaa kuulua tällaisiin homososiaalisiin ryhmiin, tulee hänen omaksua tietynlainen hyökkäävä huumori, jotta häntä itseään ei suljeta ryhmän ulkopuolelle. Huumori on merkittävässä asemassa miesryhmissä. Kulttuureissa ja yhteiskunnoissa on eroja, mutta huumori on yhdistävä tekijä niin englantilaisten tehdastyötä tekevien miesten kuin suomalaisen jääkiekkjoukkueen homososiaalisissa ryhmissä. (Collinson 1988, 182-184; Pöysä 1997, 69.). (Jokinen 2003, 97.)

POGG oli radio-ohjelmana hyvin konservatiivista maskuliinisuutta korostava ja poikaista huumoria yhdistelevä kulttuurituote. Ohjelman tarkoituksena oli olla provokatiivinen ja kärjistävä. Ohjelmassa haluttiin tuoda oma räiskyvä mielipide yhteiskunnalliseen keskusteluun siitä, mikä on toivottua ja mikä ei. Maskuliinisuuden muuttaessa muotoaan ja pirstaloituessa POGG oli ikään kuin tahallinen provokaatio maskuliinisuuden kentälle. POGG:ssa toiminnan keskipisteenä oli jääkiekko, jonka ympärille rakennettiin homososiaalinen maskuliinisuuden kulttuurituote. Kärjistävän huumori käyttäminen ja provokatiivisuus ovat tyypillinen keino pyrkiä erottautumaan muusta maskuliinisuuden kentästä ja pyrkimys pitämään maskuliinisuuden määrittely omassa ryhmässä. Omaa maskuliinisuutta korostetaan vähettelemällä muita maskuliinisuuksien ryhmiä. ”Miehisydessä ei ole niinkään kyse halusta hallita (domination) kuin pelosta, että muut hallitsevat meitä,

että jollain on valta ja kontrolli suhteessa meihin” (Kimmel 1996, 6). (Jokinen 2003, 106-107.)

Pietarinkadun Oilers Go Go – puhetta ilman minkäänlaista sisältöä.

(ohjelmassa usein toistuva tunnus)

Arto Jokisen (1999) toimittamassa kirjassa *mies ja muutos, kriittisen miestutkimuksen teemoja* Arto Tiihonen väittääkin urheilun edustavan maskuliinisuuden viimeistä linnaketta. Tiihosen mukaan tämän ilmiselväksi tekee se, että naiset on päästetty kilparadoille ja kentille pikkuhiljaa laji lajilta ja harkintaa on tehty miesten edustamissa ryhmissä. Näissä miesten ryhmissä on mietitty miesjoukolla ensin, miten jokin laji sopii terveyden näkökulmasta naisille ja miten laji toimii esteettisesti myös naisilla. Monien erilaisten sukupuoleen liittyvien keskustelujen jälkeen on päädytty lajin osalta, että naiset voivat harrastaa jotain lajia miesten ohella, kuitenkin eri sarjoissa. Nykyään naiset ja miehet harrastavat melkein pä poikkeuksetta samoja urheilumuotoja. (Jokinen 1999, 89.)

Ei niinkään ainoastaan naisten poissaolo urheilun johdosta, valmentamisesta tai itse urheilusta ole syynä nimitykseen urheilun olemisesta maskuliinisuuden viimeinen linnake. Ajatuksen taustalla on väittämä, että urheilu edustaa konservatiivista ja ikäikäistä näkemystä sukupuolten välisestä työnjaosta. Raskaan ruumiillisen työn, aggressiivisuuden ja kilpailullisuuden on nähty kuuluvan miehille ja niitä on pidetty yksinomaan maskuliinisten miesten maailmankuvaan. Urheilussa pärjääminen koetaan maskuliinisuuden rakentamisessa hyvin olennaisena osana, jossa jokaisen miehen on yritettävä onnistua ja pärjätä. (mt., 89.)

Urheilu ja maskuliinisuus ovat niin historian saatossa kuin nykyäänkin vahvasti sidoksissa toisiinsa. Vaikka miehisuus muuttuu ajassa ja miehyyttä määritellään mitä erilaisimmissa konteksteissa, tulee urheilu todennäköisesti jatkossakin olemaan yksi merkittävä tekijä maskuliinisuuden rakentamisessa. Kysymys on, että edustaako urheilu tulevaisuudessa edelleen maskuliinisuuden valtavirtaa vai häviääkö se marginaaliin. Ei ole kuitenkaan mitenkään sattumaa se tosiasia, että niin vanhan kuin uudemmankin miestutkimuksen teoksissa urheilulla on vahva paikka ja moni miestutkimuksia tutkiva henkilö on tehnyt tutkimuksia myös urheilusta ja maskuliinisuudesta. (ks. Brod ed. 1987; Messner & Sabo eds. 1990; Kimmel & Messner eds. 1992; Sipilä & Tiihonen toim. 1994; Sparkes & Silvennoinen eds. 1999; Ervo & Johansson eds. 1999). (mt., 90.)

3.2 Hegemoninen maskuliinisuus

Yhteiskuntateoreetikko Antonio Gramsci on alun perin kehittänyt hegemonian käsitteen. R.W. Connell otti huomioon gramscilaisen hegemonian kaksi eri ominaisuutta analysoidessaan maskuliinisuuksien rakenteita: ihmisen kykyyn luoda yksi ihanne ja hallitsevan luona voimaan alistaa kaikki muut yhteiskuntaluokat ja -ryhmät omien tarkoitusperiensä avuksi. R.W. Connellin kehittämässä teoriassa hegemoninen maskuliinisuus on johtava luokka, joka asettuu hegemoniseen asemaan muiden alistettujen ja marginalisoiden ylätasolle ja kuvastaa ihannetilaa maskuliinisuudesta. Paradoksaalista on, että merkittävä osuus miehistä kuvittelee kykyjensä avulla pääsemään hegemoniseen asemaan ja pitää tuota kyseistä asemaa sellaisena, että siihen tulee pyrkiä. Tosiasiassa vain harva miehistä saa hegemonisen maskuliinisuuden aseman. (Connell 1995, 76-81).

”Connellin teorian taustalla näkyy marxilainen kysymys siitä, kuinka on mahdollista, että pieni hierarkian huipulla oleva miesryhmä nauttii etuoikeutetusta asemasta yhteiskunnassa muiden miesten kustannuksella ja nämä miehet eivät nouse vallankumoukseen vaan puolustavat omaa marginaalista asemaansa.” (Nieminen 2013, 50.)

Alun perin hegemonian käsite on peräisin antiikin kreikasta ja termistä *hegemoni*, joka viittaa ’tiennäyttäjään’ tai ’oppaaseen’. Suomalaisessa sanakirjassa käsitteellä hegemonia tarkoitetaan taasen ’johtoasemaa’. Antonio Gramscin hegemonialla viitataan kumpaankin merkitykseen, sillä se tarkoittaa sekä johtoasemaa, ylivaltaa ja ohjausta. Gramsci pyrki jäsentämään hegemonian käsitteen avulla useasti hyvinkin yksityiskohtaisia ja tarkkoja yhteiskuntapoliittisia teorioita. Hegemonian avustuksella valta yhteiskunnassa kanavoituu ja kasautuu hegemonisessa asemassa oleville. Näistä teorioista keskeisimmät Gramscin tutkimuksissa koskivat koulutusta ja kasvatusta. (Fornaciari & Harni 2017, 40.)

Yhteiskuntasuhteiden kriittinen tarkastelu oli Gramscin teorioiden ja kirjoitusten ydinajatus. Yhteiskunnalliset pakottamiset, kamppailut yhdistettynä suostumuksen tasapainoon sekä sarron ja alistamisen moninaiset eri mekanismit ja ilmenemismuodot olivat jatkuvia teemoja Gramscilaisessa ajattelussa. Gramscin (1997, 35-80) näkemyksen perusteella nykyaikaisissa yhteiskunnissa hegemonia ilmenee monilla erilaisilla elämäntasoilla. Gramsci näki yhteiskunnan olevan erilaisten intressien, valtakamppailujen ja moniaineksinen paikka. Jokainen yhteiskunnan taho määrittää ympäröivää maailmaa omasta näkökulmastaan ja pyrkii saamaan muuta tahot näkemään maailman oman näkökulmansa mukaan luoden näin itselleen hegemonisen aseman yhteiskunnassa. Kyseinen hegemoninen

valtakamppailu tuottaa uudenlaisia ajatuksia ja toimijoita, joidenka avulla pyritään saavuttamaan johtava, eli hegemoninen asema. Tätä valtakamppailua hegemonisesta asemasta käydään kaikilla yhteiskunnan tasoilla, kuten politiikassa, mediassa, yliopistoissa, kouluissa ja työpaikoilla. (mt., 40-41.)

Hegemonisen maskuliinisuuden käsite, joka kehitettiin muutama vuosikymmen sitten, on vaikuttanut merkittävästi ajatteluun miehistä, sukupuolesta ja sosiaalisesta hierarkiasta. Se on tarjonnut yhteyden kasvavaan miestutkimuksen tutkimusalaan, joka tunnetaan myös maskuliinisuudentutkimuksena ja kriittisenä miestutkimuksena, yleisimpiin miehiä ja poikia koskeviin huoliin, feministisiin patriarkaattitileihin ja sukupuolen sosiologisiin malleihin. Hegemonisen maskuliinisuuden käsite on löytänyt käyttötarkoituksia soveltuvilla aloilla, kuten kasvatustieteiden tai väkivallan vastaisen työn opetuksessa terveystieteillä. (Connell & Messerschmidt 2005, 829-830.) Hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä käytettiin ensimmäistä kertaa raporteissa kenttätutkimuksista, jotka koskivat sosiaalista eriarvoisuutta Australian lukioissa (1982). Käsitettä käytettiin, kun pohdittiin maskuliinisuuden tuottamista ja miesten kehotietoisuutta sekä keskustelussa miesten roolista Australian työpolitiikassa. Lukiota koskevissa tutkimuksissa todettiin empiirisesti useita hierarkioita – sukupuolesta ja luokkakohtaisesti – jotka olivat liitetty aktiivisesti rakennettuihin sukupuolirooleihin. (mt., 830.) Nämä vahvistivat maskuliinisuuden monimutkaisuutta sukupuolirakenteissa ja osoittivat aktiivisen taistelun hallitsevasta asemasta, joka näkyy epäsuorasti Gramscin hegemonia käsitteessä. (Connell & Messerschmidt 2005, 832.)

Antonio Gramscin näkemyksen mukaan hegemonista valta-asemaa ei voi yhteiskunnassa saada psyykkistä tai fyysistä väkivaltaa käyttämällä – muiden ihmisten tulee allekirjoittaa hegemonisen aseman oikeutuksen. Hegemoninen asema saavutetaan vain ja ainoastaan neuvottelemalla käyttämättä väkivaltaa tai pakkokeinoja. Tämä on juurikin se syy miksi hegemoninen valta-asema on sitä mitä se on. Asemaa varten tarvitaan laaja muun yhteiskunnan tuki ja hyväksyntä, jotka tukevat hegemonisen aseman arvoja, käytänteitä ja tapoja. Pakottaminen ei siis ole hegemonisen aseman luonne, vaan muiden myöntymys. Gramscilaisittain muodostetussa teoriassa hegemonisessa asemassa oleva ryhmä luopuu valitsemiltaan osin tietyistä vallan merkityksistä muita varten, jotta muut alisteisessa asemassa olevat ryhmät suostuvat tällaiseen järjestelyyn. Näiden osittaisten myöntymisten ansiota yhteiskuntaa voidaan pitää kaikkien tahojen ja ryhmien intressejä kunnioitettavana systeeminä. Jokainen taho saa jotain, vaikka hegemoninen asema säilyy yhdellä.

Hegemonian käsitettä voidaan tarkemmin tarkasteltuna pitää niin sosiaalisena, poliittisideologisena kuin taloudellisena rakenteena. Tietty vallitseva ajattelutapa luo toiminnallisuutta ja johtajuutta yhteiskuntaan monille eri alueille, jotka muuten voisivat kaatua sekasortoon. (Fornaciari & Harni 2017, 41.)

Käsitteenä R. W. Connellin (Connell & Carrigan & Lee 1985) hegemonista maskuliinisuutta voidaan pitää ehkä koko miestutkimuksen kentän käytetyimpänä kuin myös kiisteleyisimpänä. Hegemoninen maskuliinisuus ei viittaa ainoastaan miesten keskinäiseen hierarkiaan vaan myös yhteiskunnalliseen sukupuolijärjestykseen. Hegemonisella maskuliinisuudella määritellään sukupuolten välisiä ja keskinäisiä erilaisia valtasuhteita sekä käsitteellä määritellään se miesryhmä, joka on koko valtarakenteen huipulla. R.W. Connellin teorian näkemyksen mukaan sukupuolijärjestyttä määrittävät tuotanto, valta sekä haluna ja tunteiden ilmentymät. (Nieminen 2013, 48-49.)

”Connellin voidaan katsoa kehittäneen hegemonisen maskuliinisuuden vastavedoksi sukupuolirooliteorialle, joka oli sokea sukupuolten välisille valtasuhteille ja oletti roolien olevan muuttumattomia (Connell 1995, 21-27, 71-76). Hegemoninen maskuliinisuus tuo näkyville sukupuolten välisten ja miesten keskinäisten valtasuhteiden lisäksi sen, että maskuliinisuus ei ole kaikille miehille sama.” (Nieminen 2006, 18.)

Hegemonisen maskuliinisuuden teoria on kerännyt valtavan määrän kritiikkiä eri tahoilta. Esimerkiksi Collierin (1998) mukaan hegemonisen maskuliinisuuden teoria tuo esille liialti rikollisuutta ja väkivaltaa sulkien ulos miesten positiivisena esiintyvän käytöksen, joka myös palvelee naisten intressejä. Hegemonisen maskuliinisuuden käsite on myös sokea sille tosiasialle, että monessa eri yhteiskunnassa hegemonisessa asemassa on herrasmiesmäinen maskuliinisuus. (ks. Edley & Wetherell 1995). Moni tutkija ja kirjoittaja on kritisoinut teoriaa siitä, että kuvaako hegemonisen maskuliinisuuden teoria ollenkaan pohjaismaissa esiintyvää maskuliinisuutta ja pohjoismaisia sukupuolisuhteita. (Hoikkala 1996; Nordberg 2000; Holter 2003). Teoriassa tulee ottaa huomioon, että se on kehitetty alun perin Australiassa. Holter (2003, 111) toteaaakin hegemonisen maskuliinisuuden olevan validimpi Yhdysvalloissa. Pohjoismaissa merkittävämmässä roolissa on hieman pehmeämpi maskuliinisuuden muoto. Pohjoismaissa miesten hegemoninen asema on huomattavasti peitellympi ja tahdikkaampi. Vuonna 2005 Connell ja Messerschmidt (2005, 840) vastasivat teoriaansa kohdistuvaan vahvaan kritiikkiin. Connell ja Messerschmidt kirjoittivat vastauksessaan, että hegemonista asemaa ei nimenomaan voi saavuttaa itsekeskeisyydellä, väkivallalla ja aggressiolla. Nämä piirteet eivät edesauta dominoivaan asemaan pääsyä. Käyttäytymisen piirteinä mainitut ominaisuudet voivat olla dominoivia

ja kilpailullisuuden piirteitä, mutta niillä ei saavuteta hegemonista asemaa, sillä kyseiseen asemaan pääsy vaatii muiden ryhmien suostumuksen vapaaehtoisesti ja pakottamatta. (Laasanen, 2010.)

Connell julkaisi vuonna 2005 yhdessä James W. Messerschmidtin kanssa artikkelin, jossa kirjoittajat pyrkivät tutkimaan kriittisesti luomaansa hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä. Kirjoittajien näkemyksen mukaan teoria hegemonisesta vallankäytöstä on vielä nykyäänkin ajankohtainen, mutta globaali hegemoninen maskuliinisuus on ajatuksena problemaattinen. (Connell & Messerschmidt 2005, 846- 847). Kuten esimerkiksi maskuliinisuuden ero Yhdysvalloissa ja Pohjoismaissa. Suurimman muutoksen Connell ja Messerschmidt näkevät muuttuneen teoriaansa nähden on homoseksuaalisuuden stigman muuttuminen alistettuna maskuliinisuuden asemana. Connell ja Messerschmidt näkevät myös maskuliinisuuden moninaistumisen nykyaikaisena trendinä. Connell ja Messerschmidt kirjoittavat vastauksessa kritiikkiin ja toisaalta hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen päivittämisessä, että heillä on nyt huomattavasti enemmän empiiristä materiaalia käytössään kuin vuonna 1985, jolloin he alun perin kehittivät teoriansa. (Nieminen 2013, 52.)

Ajatus siitä, millä lailla maskuliinisuutta ja miessukupuolta esitetään eli representoidaan, on huomattava merkitys kulttuurin tuottamille kuville maskuliinisuudesta ja mieheydestä. Tarkoittaen sitä, että millaisina maskuliinisuus ja miehet nähdään. Representaatioilla on myös merkitystä miehille yksilöinä ja miten he kokevat oman maskuliinisuutensa sekä miten vertaavat muiden maskuliinisuutta itseensä. Representaatiot eivät ole lukkoon lyötyjä merkityksiä, vaan niistä voidaan neuvotella ja niitä voidaan muuttaa. Nämä neuvottelut ovat kuitenkin ikään kuin taisteluita, sillä neuvottelujen voittaja voi määritellä oman etunsa mukaisesti maskuliinisuuden sosiaalisen todellisuuden ja sen määritelmät. Representaatioihin kannattaa yleisesti suhtautua terveeseen kriittisesti ja kysyä itseltään, minkälainen representaatiota ansaitsee hegemonisen aseman ja minkälaisin perustein. Kriittinen miestutkimus keskittyy juurikin muun muassa maskuliinisuuden representaatioihin, sillä kriittisen miestutkimuksen tutkimuksissa tarkastellaan hegemonisen maskuliinisuuden piirteitä ja perusteita niiden hegemoniseen asemaan. Miksi jokin asia jää alistettuun asemaan marginaalissa ja mikä asia suljetaan mahdollisesti kokonaan pois. (Jokinen 2019, 26.)

Perinteisesti hegemonisen maskuliinisuuden ominaispiirteinä on pidetty uhkarohkeutta, halua kilpailla muiden kanssa, voimaa ja tunteiden vähäisyyttä. Kuitenkaan ne miehet,

jotka pitävät yhteiskunnissa todellista ja absoluuttista valtaa instituutioissa, eivät ulkoapäin näytä täyttävän näitä ruumiillisia hegemonisen maskuliinisuuden tunnuksia. Kun taas stereotyyppiset machomiehet, jotka näyttävät jokaisen katsojan silmissä hegemonisen maskuliinisuuden tunnusmerkit fyysisten urheilulajien muodossa, fyysisellä presensillään, päihteiden käytöllään tai maskuliinisella esiintymisellään eivät tyypillisesti ole niitä miehiä, jotta pitävät käsissään yhteiskunnallista valtaa. (mt., 26-27.) Tässä voidaan taas palata ajatukseen siitä, että hegemoniseen asemaan ei pääse pakottamalla, vaan neuvottelemalla muiden ryhmien kanssa.

Näistä syistä johtuen hegemonisen maskuliinisuuden suurin merkitys on symbolinen merkitys ja kulttuurinen representaatiota, joka toimii niin miesten kuin naistenkin fantasiana. Fantasia on asia jota tavoitellaan, mutta jota ei kuitenkaan saavuteta. Tärkeää on muistaa, että käsitteenä akateeminen ja teoreettinen enemmän kuin mikään todellinen asia. Hegemonisen maskuliinisuuden saavuttaminen tuskin valvottaa monia miehiä öisin, sillä kyseessä on enemmän abstrakti kuin todellinen käsite. Käsitettä on kuitenkin hyvä tarkastella ja päivittää aika ajoin akateemisissa tutkimuksissa. (mt., 27.)

Kriittisen miestutkimuksen tarkoituksena on ollut pyrkimys vahvistaa hegemonisen alle alistettuja maskuliinisuuksia ja tuottamaan erilaisia tapoja elää miehenä ja luomaan uudestaan miehen identiteettiä. Tarkoituksena on, että uudenlainen hegemoninen maskuliinisuus ei perustaisi olemassaoloaan naisten alistamiseen. Monen kriittisen miestutkijan pettymys on ollut, että tällaista uudenlaista maskuliinisuutta on vaikea löytää, sillä useat eri maskuliinisuuden teoriat ovat kaatuneet siihen, että myös tämä 'uusi mies' on tarkemmassa tarkastelussa paljastunut vain uudeksi hegemonisen maskuliinisuuden muodostumaksi. Demetrakis Z. Demetroun mukaan meidän tulisi käyttää maskuliinisen blokin käsitettä hegemonisen maskuliinisuuden sijasta. Tällä ajatuksella Demetrou viittaa gramscilaiseen ajatukseen yhteiskuntia johtavista ryhmistä, joka pystyy pitämään hallitsevan asemansa uudistumisen kyvyn avulla. Hallitsevassa asemassa olevilla on siis kyky muovautua aikaansa sopivaksi ja hyväksyttäväksi. Demetrou käyttää väitteensä esimerkkinä keskiluokkaisen homoseksuaalisuuden representaatiota pohjoisamerikkalaisissa elokuvissa, joissa homoseksuaalisuudesta on tullut hyväksyttyä. (esim. *American beauty*, Sam Mendes, USA, 1999). Homoseksuaalisuuden kieltäminen ei ole enää tätä päivää ja näin ollen hegemonisella maskuliinisuudella ei ole enää tarvetta kieltää tai alistaa tätä asiaa, vaan se hyväksyy sen. (Demetrou 2001, 349-350.). (Nieminen 2006, 20.)

Kriittisen miestutkimuksen kentällä Demetroun käsite maskuliininen blokki ja Connellin teoria hegemonisesta maskuliinisuudesta on otettu vastaan annettuna, universaalisen rakenteena ja tähän sisältyy erilaisia ongelmia. Ovatko kaikki maskuliinisuudet näiden kahden käsitteen seurauksia, ovatko nämä käsitteet ikään kuin luonnon lakeja ja maskuliinisuuden kohtaloita mitä miehet eivät pääse edes halutessaan karkuun. Ehkä ongelmana ei kuitenkaan ole sukupuolten symbolisten paikkojen pysyvyys vaan kuitenkin se tapa, joilla sukupuolieroja kirjoitetaan kriittisen miestutkimuksen analyyseissä. Esimerkiksi minkä takia kriittiset miestutkijat tulkitsevat itsepintaisesti armeijan instituutiona ainoastaan polarisoivan sukupuolirooleja ja vahvistavan hegemonista maskuliinisuutta sen sijaan, että lukisivat asiaa vastakarvaan. (mt., 22.)

Leena-Maija Rossi (2003) on määritellyt vastakarvaan lukemisen uudeksi tavaksi luoda jonkin olemassa olevan ilmiön tulkinnan mielekkääksi, mutta ristiriitaiseksi tavaksi. (Rossi 2003, 29). Esimerkkinä Rossi käyttää armeijan sulkeisharjoituksia. Hän lukee sulkeisharjoitukset vastakarvaan näkemällä niissä miesten välistä rakkautta ja erotiikkaa. (vrt. Rossi 2003, 102-105) Toisena esimerkkinä vastakarvaanlukemisesta on Tuula Juvosen (2002) näkemys Suomen jatkosodan asemasotavaiheessa miesten esittämistä transvestiittinäytöksistä toisille miehille, jota olivat hyvin suosittuja. Juvonen tulkitsee näitä esityksiä miesten välisen ujon ja salaisen rakkauden tunnustukseksi sen sijaan, että yleisesti nämä esityksen on nähty naistenkaipuuna. (Juvonen 2002, 150-152.) Ilman tällaista tietoista vastakarvaan lukemista voisi olla vaarana se, että kriittisen miestutkimuksen tutkijat voisivat tulkita edellä mainitut esitykset tapana vältellä mahdollisia homoseksuaalisia ajatuksia tekemällä feminiinisestä miehestä rajua huumoria ja pyrkimällä näin ollen vahvistamaan hegemonista maskuliinisuutta. Lähestymistapana siis vastakarvaan lukeminen voisi olla uusi ja hedelmällinen tapa, jolla voitaisiin tarkastella hegemonista maskuliinisuutta sekä erilaisten maskuliinisuuksien rakentumista. (mt., 22.)

”Hegemonista maskuliinisuutta voisi olla hyvä tarkastella kulttuuristen representaatioiden kautta. Niissä ideaalit, fantasiat ja halut tulevat esiin ilman reaali maailman asettamia rajoituksia. Sotakirjallisuus tuottaa miessankaruutta ja lukemalla kotimaista sotakirjallisuutta, voi tarkastella erityisesti kansallista hegemonista maskuliinisuutta.” (Jokinen 2019, 27.)

Realistinen maailmamme on huomattavasti jäykempi kuin fiktiivinen maailma, sillä fiktion maailmassa ei ole ollenkaan merkitystä sillä faktalla, millä taholla on esimerkiksi institutionaalinen valta. Merkitystä on ainoastaan sillä, kuka tai kenet representoidaan fiktiivisen maailman keskiöksi. Väinö Linnan klassikkoromaanissa *Tuntematon sotilas*

(1954) esiintyvä sotilas Antti Rokka ei esimerkiksi kuulu aliupseeristoon eikä upseeristoon, mutta Rokka omaa luonnostaan kyvyt, joilla hegemonista maskuliinisuutta yleisesti kuvataan. Rokka myös esitetään kirjassa hegemonisen maskuliinisuuden edustajana. Linnan kirjassa institutionaalista valtaa käyttävät esimiehet joutuvat valta-asemastaan huolimatta taipumaan Rokan edustaman hegemonisen maskuliinisuuden edessä, sillä esimiehet eivät omaa samanlaisia hegemonisia luonteenpiirteitä kuin Rokka ja ovat näiltä osin vajavaisia. Joskus myös realistisen maailman oikeat henkilöt voivat muuttua aika ajoin maskuliiniseksi representaatioiksi. Tästä esimerkkinä voi käyttää suomalaisten hyvin tuntema sotamarsalkka Carl Gustaf Mannerheim. Hegemonisen maskuliinisuuden näkökulmasta ei ole ollenkaan olennaista sillä, mitä Mannerheim teki tai minkälainen mies hän oli todellisuudessa. Merkitystä on vain sillä, minkälaista myyttiä Mannerheimistä pidetään yllä. (mt., 27.)

”Sotakirjallisuus on diskursiivista toimintaa, joka tuottaa maskuliinisuuden representaatioita tai mieskuvia, joita miehet - ja miksei myös naiset – omaksuvat sukupuolensa aineksiksi ja siten omakuvansa peilaamiseen. Hegemoninen maskuliinisuus voidaan ymmärtää miehen dominoivaksi representaatioksi, joka on kulttuurinen ideaali ja normi ja joka voitaisiin kirjoittaa isolla M-kirjaimella Mies.” (mt., 28.)

Gramscilaisen ajattelun näkökulmasta hegemonia ei ole ainoastaan abstrakti käsite, vaan hegemonia elää ihmisten välisissä sosiaalisissa suhteissa ja sitä pidetään yllä tiedotusvälineiden, yhteisöjen, kulttuurien ja instituutioiden toimintatapojen avulla. Käsitteenä Gramscin käsite on siis enemmän kuin vain puhdas ideologia, sillä se elää todellisena yhteiskunnissamme ja se vaikuttaa konkreettisesti ihmisiin. Hegemoniaa voidaan myös käyttää työkaluna muita ihmisiä kohtaan. Hegemonia voi jo itsessään pitää sisällään useita erilaisia ideologioita, joita luovat poliitikot, tieteentekijät ja muut yhteiskunnalliset vaikuttajat. Toisaalta näitä ideologioita voi myös syntyä ruohonjuuritasolta, siellä missä tavallinen ihminen kerää elämäkokemuksiaan ja kokee oivalluksia. Kaikki nämä erilaiset ideologiat linkittyvät yhteen yhdeksi kulttuuriksi median, perheen, koulutuksen ja uskonnon välityksellä. (Fornaciari & Harni 2017, 41.)

Timo Hännikäinen (2015) kiteyttää mielestäni hyvin kirjassaan *kunnia* sen, mitä miehyys ja hegemoninen maskuliinisuus tarkoittaa yksilön näkökulmasta: ”Olen valkoinen suomalainen mies. Rodun ja kansallisuuden olen saanut perintönä, mutta miehuus minun on täytynyt hankkia. Enkä edes pidä sitä pysyvästi hallussani, vaan minun on saavutettava se yhä uudelleen. Toki minulla on miehen sukuelimet ja ruumiini on karvaisempi kuin

useimmilla naisilla, ja pidän monista asioista joista ihmisurokset tyypillisesti pitävät, kuten juopottelusta tai ampuma-aseista. Mutta puhun nyt jostakin muusta kuin biologisesta tai sosiaalisesta sukupuolesta. Yksi harhakäsityksistä on se, että mies saa tietyt etuoikeudet syntyessään. Todellisuudessa pelkkä Y-kromosomi ei avaa ainuttakaan ovea; miehen on lunastettava kaikki oikeutensa. Hänen on omin teoin hankittava asema yhteisössään, muiden miesten ja naistenkin kunnioitus, ja ennen kaikkea hänen on yhä uudelleen osoitettava miehuutensa niin itselleen kuin muille. Miehekkyyden standardit ovat niin vaativat, että todistamisen taakka säilyy käytännössä koko elämän. Vain hyvin vanhana tai sairauden heikentämänä mies saattaa vapautua siitä”. (Hännikäinen 2015, 27-28.)

Connell ja Messerschmidt korostavat hegemonisen maskuliinisuuden ymmärtämistä tietynlaisena diskursiivisena positiona. Tietyksi ajanjaksoksi joku mies yksilönä voi ottaa haltuunsa hegemonisen maskuliinisuuden subjektiposition tai vaihtoehtoisesti samaistua fyysisillä ominaisuuksillaan esimerkiksi johonkuhun kuuluisaan urheilijatahteen (Connell & Messerschmidt 2005). Suomalaisessa kulttuurissa on jo pitkään pidetty absoluuttisen maskuliinisina niitä miehiä, jotka ovat menestyneet valtiollisessa elämässä, naismaailmassa tai urheilussa ja osoittaneet näin miehuutensa. Urho Kalevi Kekkonen on täydellinen esimerkki tällaisesta miehestä, sillä Kekkosessa kaikki edellä mainittua ominaisuutta yhdistyivät mitä ainutlaatuisimmalla tavalla. (Nieminen 2010, 38.)

Arto Tiihonen (2002) kirjoittaa urheilun olevan suomalaisen kulttuurin yksi miehisimmistä ja yleisesti hyväksytyimmistä alueista. Alistetussa asemassa oleva miehekkyyys tai naisellisuus eivät ole kuuluneet urheilun erilaisille areenoille tai suureen kertomukseen urheilusta. Moni suomalainen mies pitää miehekkyyttä synonyymina urheilullisuudelle. Urheilusaavutusten avulla ja niitä esittämällä miehille opetetaan oikeaa miehisyyttä ja mitä modernissa yhteiskunnassa vaaditaan mieheksi vihkiytymisellä. Tiihonen erottaa kolme vaihetta: pojasta urheilijaksi, urheilijasta sankariksi ja sankarista mieheksi. (Tiihonen 2002, 137-143; 267.) Vaikka hegemonisen maskuliinisuuden periaatteet vastaavat käytännössä myös urheilun periaatteita, ainoastaan listan viimeisin siirtymä eli urheilusankarista siirtyminen mieheksi luo miehelle mahdollisuuden päästä käyttämään hegemonista valtaa muihin nähden. Suomessa lapsen tai nuoren tie urheilussa on yleisesti pitkä ja kivikkoinen eikä suomalainen urheilun historia ole säästynyt tiellä kaatuneista traagisista hahmoista. Tunnettuna esimerkkinä mäkihyppääjälegenda Matti Nykänen, joka ei ikinä kasvanut mieheksi. Kuitenkin Suomessa moni valtiomies ja heidän urakehityksensä on noudattanut orjallisesti Arto Tiihosen esittämää havainnointia mieheksi kas-

vamisesta. Tai ainakin joillekin valtiomiehille on vähintään keksitty joku narrattavia urheilun maailmasta. Suomessa urheilun ja politiikan yhteen kietoutuminen elää hyvinkin vahvana, eikä esimerkkejä ole nykyisestäkään eduskunnasta vaikea löytää. (mt., 39.)

3.4 Nuorten miesten juominen ja juomisen kulttuuri

”1980-luvulla kerätyistä aineistoista tehdyissä tutkimuksissa korostuvat juomisen sukupuolierot, miesten ja naisten humalamaailmojen erilaisuus ja jopa erillisuus. 1990-luvun laadullisissa tutkimuksissa korostuu naisten ja tyttöjen juomisen humalahakuisuus, perinteisesti miehisenä pidetty pyrkimys irrottautua arjesta alkoholin avulla. 2000-luvun tutkimuksissa tyttöjä/naisia ja miehiä/poikia on puolestaan tarkasteltu samalta viivalta ja kiinnitetty huomiota ennemminkin heidän juomisensa yhteneviin kuin eroaviin piirteisiin.” (Mustonen ym. 2010, 87.)

Juomiskulttuurin muutosta olisi yksinkertaista tulkita niin, että naissukupuoli olisi muuttaman vuosikymmenen aikana tempautunut mukaan miehiseen humalahakuiseseen alkoholinkäyttökulttuuriin ja ennen niin eriytyneistä humalajuomisista olisi tämän muutoksen myötä tullut sukupuolten tasa-arvoinen leikkikenttä. (mt., 87.)

1990-luvulla sukupuolisensitiivisen kulttuurin nousu teki tytöistä ja naisista humalatutkimusten houkuttelevamman kohteen. Tämä muutos johti siihen, että poikien ja miesten humalatutkimusten määrä laski huomattavasti. Näistä syistä 1990-luvun laadullisten tutkimusten perusteella on vaikea arvioida sukupuolieroja miesten ja naisten välillä juomisessa. Tästä syystä on hyvinkin mahdollista, että 1990-luvulla niin tyttöjen kuin poikienkin humalajuominen on ollut tavoitteiltaan ja käytännöiltään hyvinkin samanlaista, mutta tätä näkökulmaa ei tutkittu poikien jäädessä vähemmälle huomiolle humalatutkimuksen kentällä. (mt., 87-88.)

2000-luvulla muotiin nousivat sukupuolineutraalit tutkimukset, jotka voidaan nähdä vastareaktion 1990-luvun yksipuoliselle tutkimukselle. Sukupuolineutraalin tutkimuksen tavoitteena oli pyrkiä tarkastelemaan jokaista juojaryhmää samanarvoisina. Tällaisessakin tutkimusmetodissa on puutteensa, vaikka nyt tutkimuksissa otettiin huomioon sekä pojat että nuoret miehet. Liiallinen sukupuolineutraalius häivyttää pois mahdolliset eroavaisuudet sukupuolten välillä. (mt., 88.)

Perinteisesti suomalaisten ihmisten alkoholikäytön erityispiirre on ollut isojen määrien juominen kerralla ja josta seurauksena runsas krapuloiden määrä. Näihin piirteisiin liittyy myös omat terveydelliset ja sosiaaliset problematiikat. Alkoholinkäytössä on kuitenkin tapahtunut muutoksia ja perinteisen vahvan humalahakuisen alkoholinkäytön rinnalle on myös noussut alkoholinkäytön arkipäiväistyminen ja melko korkealle asettunut alkoholin kokonaiskulutus. (Tigerstedt 2007, 126-127.)

Niin Suomessa kuin Euroopassakin alkoholin suurkulutusta esiintyy eniten nuorten aikuisten ryhmässä, sillä he juovat selvästi enemmän määrissä mitattuna ja useimmin kertoina mitattuna. Alkoholinkulutus Suomessa on kohonnut keskitasolle eurooppalaisella mittarilla, mutta suomalainen erityispiirre eli humalajuominen on Suomessa yleisempää kuin muualla Euroopassa. Nuorten aikuisten ryhmässä esiintyy eniten alkoholinkulutusta ja tuosta ryhmästä nuoret miehet muodostavat erityisen riskiryhmän. Nuoret miehet käyttävät niin määrissä kuin kerroissakin mitattuna enemmän alkoholia kuin ikäryhmänsä naiset ja monien epidemiologisten tutkimusten perusteella juuri nuorilla miehillä on havaittu olevan nuoria naisia enemmän merkittäviä häiriöitä alkoholinkäytön suhteen. (mt., 127.)

Erilaisissa juomatapatutkimuksissa humalajuomisen laatua on mitattu tiedustelemalla yksión subjektiivista kokemusta siitä, kuinka usein he ovat tunteneet olevansa niin humalassa, 'että se todella tuntuu'. Verrattuna vuoden 1992 juomatapatutkimukseen vuonna 2008 miesten ryhmästä erottuivat selvästi 20-29 vuotiaat, jotka kertoivat humaltuneensa useammin kuin mikään muu kyselyn sukupuoli- tai ikäryhmä. Jopa puolet tästä 20-29 vuotiaiden miesten ryhmästä kertoi olleensa 'todella tuntuu' -humalatilassa vähintään kerran kuukauden aikana. (Karlsson ym. 2013, 22.)

1990- ja 2000-luvulla miesten alkoholinkäyttö kotitiloissa lisääntyi merkittävästi ja nykyään suurin osa suomalaisten miesten ja naisten juomiskerroista tapahtuu kotioloissa. Tänä päivänä hieman yli 80 prosenttia miesten ja melkein saman verran naisten alkoholinkäytön kerroista tapahtuu kotona. Tämän muutoksen myötä myös juomisseura on kotona vaihtunut. 2000-luvulla selvästi yleisemmäksi seuraksi alkoholinkäytössä on noussut seurustelukumppani tai oma puoliso. Seurustelukumppanin tai puolison kanssa osuus juomiskerroista koostuu miesten kohdalla 45 prosenttisesti ja naisilla 43 prosenttisesti. Toisena muutoksena on tapahtunut se, että sekaryhmien juominen on lisääntynyt ja vain oman sukupuolen kesken tapahtuva juominen kotioloissa on vähentynyt. Ainoastaan alle 10 prosenttia naisten ja miesten juomiskerroista kotioloissa tapahtuu vain samaa sukupuolta olevien henkilöiden kesken. (mt., 22-23.)

Seurustelukumppanin tai puolison kanssa tapahtuva juominen yhdessä kotona on merkittävästä yleisempää nykyään kuin esimerkiksi neljäkymmentä vuotta sitten. Alkoholin käyttö kuuluu useimmilla ihmisillä ja pariskunnilla olennaiseksi osaksi heidän jokapäiväistä elämäänsä ja elämäntapaansa. Esimerkiksi alkoholin nauttiminen ruuan kanssa tai saunan jälkeen. Vain miesporukalla tapahtuvat juomiskerrat ovat vähentyneet kuten myös pariskuntia laajemmat niin miehiä kuin naisia sisältävät seurueiden juomiseen liittyvät tapahtumat. Alkoholin käyttö on siirtynyt julkisilta ja puolijulkisilta areenoilta, kuten ravintola tai puisto, kodin seinien sisälle. Kun neljäkymmentä vuotta sitten perheen isä vietti kosteaa aikaa kavereiden kanssa ravintoloissa lasten ja puolison katseiden ulottumattomissa, niin nykypäivänä vastaava mies käyttää alkoholia kotona yhdessä oman puolisonsa kanssa, jossa lapset mahdollisesti saattavat olla läsnä. (Peltoniemi 2013, 70.)

”Keski-ikäiset miehet istuvat ravintolan pöydässä. Pöydällä on useita tuoppeja. Miehet nyökkäävät tarjoilijalle ’tarjoilija, kolmostuoppi’ ja tilaavat lisää juotavaa. He kiskovat tuoppeja, ja juotavaa riittää lähes kahdelle kädelle. Volyymi pöydässä nousee, puheensorina on kovaa. Alkaa riehakas juhlinta. Yksi miehistä alkaa tehdä kannipiloja tuntemattomalle. Siitä aiheutuu nahinaa. Tappelukaan ei ole jossain vaiheessa kaukana.

Meno ja hulvaton toiminta jatkuvat. Alkoholia tilataan lisää.”

Tämä kuvattu kohta on otettu *Veijarit* -nimisestä elokuvasta. Tilanne kuvaa perinteistä suomalaista miesmäistä juomisen kulttuuria ja nostaa hyvin esiin alkoholinkäytön maskuliinisia käytäntöjä ja piirteitä, joita ovat esimerkiksi hullutteleva käyttäytyminen ja voimakas humalajuominen. (Simonen 2013, 19.)

Juomistilanteiden näkökulmien avulla pyritään rakentamaan niin maskuliinisuutta kuin feminiinisyttä. Tilanteisuudella viitataan erilaisten juomatapojen konkretisoitumiseen sosiaalisissa konteksteissa. Mikä tarkoittaa sitä, että milloin, missä ja kenen kanssa juodaan alkoholia. Oleellisin seikka on se, että oman sukupuolen ilmaisu ja tuottaminen tapahtuu joka kerta jossakin konkreettisesti kontekstissa, mikä antaa mahdollisuuden ja rajauksen ilmaisuun erilaisin tavoin. Nämä nousevat esiin, kun eri ikäryhmiin kuuluvat naisryhmät sekä miesryhmät käyvät neuvottelua siitä, millaiset maskuliiniset tai feminiiniset juomisen piirteet mahdollistetaan eri tilanteissa. Jos otetaan yksi ja sama paikka ja aika, eli sama fyysinen tilanne, voi miehillä ja naisilla luoda hyvinkin erilaiset puitteet juomisen tilanteille ja juomisen tavoille, kun tilannetta tarkastellaan maskuliinisesta tai feminiinisestä näkökulmasta. Riippuen juomistilanteesta ja sen ajasta ja paikasta maskuliiniset ja feminiiniset piirteet voivat myös vaihdella tilanteen mukaan. (mt., 45.)

Niin nuorison kuin nuorten aikuisten juomisen kulttuuria tarkastelevat laadulliset tutkimukset osoittavat melko yksimielisesti, että nämä kaksi ryhmää pyrkivät alkoholinkäytön avulla vahvistamaan keskinäistä sosiaalisuuttaan. Alkoholinkäytön avulla nuoret pyrkivät nostamaan tilanteen tunnelmaa ja luomaan yhteishenkeä, mikä tekee humalajuomisesta oleellisen osan nuorten hauskanpitoa ja ajanviettoa. Koska alkoholinkäyttö kohdistuu lähes poikkeuksetta nuorten omiin olemassa oleviin kaveri-, ystävä-, harrastus- tai muihin sosiaalisiin ryhmiin, vahvistetaan alkoholinkäytöllä myös jo nuoren olemassa olevia sosiaalisia suhteita ja tämä vaikuttaa näiden ryhmien yhteisöllisyyteen juomistilanteiden ulkopuolellakin. Alkoholinkäyttö tarjoaa myös uuden kevyemmän mahdollisuuden luoda uusia tuttavuuksia ja sosiaalisia suhteita. Niin nuoret kuin vanhemmatkin ikäryhmät kokevat juomistilanteiden olevan eroja katsomatta hyvin tasa-arvoisiksi, jossa tittelit ja odotukset häviävät ja ihmiset ovat samaa ryhmää. (Mustonen ym. 2010, 88.)

Sukupuolten välillä on toki myös eroja, vaikkakin juomisen tasa-arvoisesta hauskanpidosta ja yhdessäolosta koskee kummankin sukupuolen näkemystä. Klaus Mäkelä ja Matti Virtanen (1987) sekä Eeva Pyörälä (1991) esittivät, että poikien ja miesten juomishetkissä he pyrkivät tiivistämään ryhmän yhteishenkeä rikkomalla ja ylittämällä arjen sosiaalisia rajoja. Kun taas tytöt ja naiset pyrkivät yhteisillä juomishetkillään juomaan hillitymmin tiivistääkseen arjen sosiaalisuutta toimimalla itsekontrollissa ja huomioimalla toiset seurassa olevat. (mt., 89.)

Jukka Törrönen ja Antti Maunu (2006, 511-512) ovat tulkinneet osuvasti juomisen sukupuolieroja suomalaisessa nyky-yhteiskunnassa. Törrösen ja Maunun mukaan miehet ja naiset juovat alkoholia melko samanlaisin motiivien ajamana ja samantapaisissa tilanteissa, mutta erot sukupuolten välillä syntyvät siinä, miten miehet ja naiset kuvaavat, miettivät ja kokevat oman juomisensa. Naiset kiinnittävät miehiä enemmän huomiota juomisen oheistoimintaan, kuten puitteisiin, ryhmän odotuksiin ja ryhmän dynamiikkaan, kun taas miehet keskittyvät enemmän itse juomiseen. Naiset myös arvioivat toimintaansa juomisen jälkeen enemmän kuin miehet. Näistä eroista johtuen sama juomistilanne voi saada sen osallistujissa yksilötasolla hyvinkin erilaisia merkityksiä. (mt.,89.)

Tarkasteltaessa alkoholinkäytön sosiaalisia puolia selittäväksi diskurssiksi valitaan usein tutkittavan ryhmän edustama kulttuurinen piirre, kuten esimerkiksi ammattiasema, sosiaaliryhmä tai sukupuoli. Ryhmän kulttuurinen piirre vastaa siis ryhmän juomisen sosiaalisuutta. Tästä käytetään käsitettä homologia, eli ryhmän ja sosiaaliryhmän välillä oletetaan hallitsevan vahva vastaavuus. Suomessa homologinen ajattelu kulttuurinen syvära-

kenne kiinnittyy tavallisesti kansallisuuteen. Suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsee vahvasti näkemys kaikkia kansalaisia yhdistävästä yhteisestä suomalaisesta juomatastavasta, joka ulottuu nuorista iäkkäisiin. Suomalaisella juomiskäyttäytymisellä selitetään siis myös nuorten käyttäytymistä, vaikka puhuja ei välttämättä ole kuunnellut nuorten itse tuottamaa jäsenystä juomiskäyttäytymisestään. (Tigerstedt 2007, 33.)

Alkoholinkäyttöön kuuluu suomalaisessa kulttuurissa erilaisia symbolisia maskuliinisia ja feminiinisiä merkityksiä, jotka eivät ole kuitenkaan pysyviä vaan muuttuvat ajan saatossa. Holmila (2001, 56) arvioi suomalaisessa kontekstissa alkoholin olevan perinteisesti maskuliinisuuden symboli. Etenkin 1900-luvun alussa runsaasti alkoholia käyttävää miestä pidettiin miehekkäänä ja vahvana. Oikeutta alkoholin nauttimiseen pidettiin pitkälle 1900-luvulla merkinä täysivaltaisesta, työnsä hoitavansa miehenä. Miesten sosiaalisissa suhteissa juominen maksimoi miehen itsetuntoa. (Pirskanen 2011, 40)

Toisin kuin viime vuosisadalla, enää 2000-luvulla miehekkyyden ja liiallisen juomisen yhdistämistä ei pidetä mielekkäänä asiana, vaan nykyään ongelmajuova mies nähdään pikemminkin heikkona ja selkärangattomana. Nuoret miehet ovat tässä argumentissa hieman poikkeus, sillä voimakas alkoholinkäyttö joissain tilanteissa voi olla sosiaalisesti palkitseva tapa ja se kasvattaa itsetuntoa, vaikka se hetkellisesti heikentäisikin nuoren miehen itsekontrollia. (mt., 40)

Jukka Sankalan (2009, 88, 92) näkemyksen mukaan tapa olla mies ja miehen identiteetin rakentuminen saattavat joissain tilanteissa kietoutua kieroutuneesti alkoholin ympärille, sillä alkoholinkäyttö saattaa jopa vahvistaa miehen maskuliinisuuden tunnetta. Sankalan tutkimilla poikamiehillä suuri alkoholinkulutus saattaa avata erilaisia portteja joihinkin mies ryhmiin ja suuri alkoholinkulutus on näyttö omasta maskuliinisuudesta. Tällainen käytös voi kuitenkin pidemmän päälle johtaa sosiaalisiin ja terveydellisiin haittoihin. Alkoholin ja maskuliinisuuden yhteen kietoutuminen on hyvin arvoituksellinen ja monitulkintainen. (mt., 40)

Niin miehet kuin naiset ovat tutkimusten mukaan raportoineet merkittävimmän vuosikulutuksen, kun he lähenevät 50 ikävuotta. Sukupuolia yhdistää myös se, että ennen tätä 50 vuoden rajaa heillä on myös toinen pienempi huippu. Miehillä huippu tulee hieman myöhemmin kuin naisilla. Kun tyttöjä/naisia ja poikia/miehiä mitataan alkoholin vuosikulutuksen tasolla ikävälillä 15-30 vuotta, niin erot tulevat siinä, että naisilla kokonaiskulutus vähenee koko ajan mentäessä lähemmäksi 30 ikävuotta ja miehillä vastaavasti kulutus

kasvaa mentäessä kohti kyseistä ikävuotta. Tätä erilaista kulutuksen kehitystä on perusteltu muun muassa sillä, että tytöt kasvavat henkisesti poikia nopeammin ja aikuistuvat aikaisemmin vakiintumalla ja hankkimalla perheen poikia varhaisemmassa iässä. Terveystieteellisistä ja biologisista syistä vauvat ja pienet lapset myös mitä todennäköisimmin rajavat nuorten äitien alkoholinkäyttöä enemmän kuin nuorten isien. Miehillä suuri alkoholinkulutus on melko samalla tasolla nuoruudesta jopa noin viisikymmenvuotiaaksi. (Mustonen ym. 2010, 125-126.)

”Nuorten juomiseen liittyvästä sosiaalisuudesta on erotettavissa kolme erilaista lajia, jotka noudattavat toisistaan poikkeavaa logiikkaa. Ne erottuvat toisistaan etenkin kahdessa mielessä. Ensinnäkin *pidäkkeettömän, tahdikkaan ja yksilökeskeisen* sosiaalisuuden lajit asettuvat eri kohtiin yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden jatkumolla, ja ne myös yhdistävät eri tavoilla yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden eri piirteitä. Toiseksi eri sosiaalisuuden lajeihin kytkeytyvä toiminta palvelee eri tavoilla ja eriasteisesti yksilön kiinnittymistä ryhmään.” (Tigerstedt 2007, 55.)

Ryhmän ja yksilön välistä kaikkein kollektiivisinta sosiaalisuutta edustaa karnevaalin logiikasta ohjautuva *pidäkkeetön sosiaalisuus*. Tässä sosiaalisuuden lajissa yksilöt muodostavat erittäin tiiviin yhteisöllisen ryhmän, jossa kaikki jäsenet ovat samanarvoisia ja kaikki mahdolliset tittelit tai muodollisuudet jätetään pois. Yhteisö ylittää yksilön normit ja arvot ja kaikki tunnetut vanhat käyttäytymissäännöt unohdetaan hetkeksi. Yksilö luovuttaa oman ruumiinsa ja mielensä koheltamisen avulla ympäröivälle yhteisölle, täten yksilön kontrolli omasta juomisestaan menettää merkityksensä. (mt., 56.)

Tahdikkaassa sosiaalisuudessa ei edellisen tavoin rikota opetettuja käyttäytymisnormeja. Tämä sosiaalisuus perustuu kontrollin logiikkaan ja tavoitteena on kokea itsearvoista arjen kanssa harmoniassa olevaa tahdikasta yhdessäoloa. Tahdikas sosiaalisuus vaatii toteutuakseen ympärilleen yhteisöllisyyttä, missä ryhmän eri yksilöt tuovat omat erilliset kokemusmaailmansa osaksi yhteistä hetkeä, vaatii se myös ripauksen yksilökeskeisyyttä. Tahdikkaassa sosiaalisuudessa yksilö ei luovuta ruumistaan yhteisölle koheltamalla, vaan pyrkii säilyttämään hallitun toimintakyvyn ylläpitääkseen tätä sosiaalisuutta kollektiivisesti. (mt., 56.)

Kaikkein vahviten yksilön rooli tulee esille niin sanotussa *yksilökeskeisessä sosiaalisuuden* lajissa. Tämä sosiaalisuus ohjautuu autenttisuuden logiikasta, missä yksilö pyrkii tavoittelemaan itselleen mahdollisimman nautinnollista hetkeä ja kokemusta. Kuten kahdessa edellisessä sosiaalisuuden lajissa, tässä olennaista ei ole enää ryhmän kollektiivinen

kokemus vaan yksilön henkilökohtainen kokemus. Autenttisen kokemuksen saavuttamiseksi yksilön tulee toimia vastakohtaisesti kuin mitä tahdikkaassa sosiaalisuudessa, missä yksilön tulee luopua hieman omista haluistaan ja toiveistaan yhteisön vuoksi. (mt., 56.)

4 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

4.1 Tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessani olen enemmänkin kiinnostunut nuorten miesten juomisen kulttuurisista ja sosiaalisista seikoista, kuin itsessään juomisen kerroista ja nautittujen juomien määristä. Haluan myös selvittää, miten nuoret miehet kokevat maskuliinisuuden ja juomisen kietoutuvan yhteen. Tutkimuskysymykseni ovat: Miten nuoret miehet kokevat maskuliinisuuden? Miten he ymmärtävät juomisen yhdistyvän maskuliinisuuteen?

Kannan tutkimuksessani mukana myös vertailun vuoksi eri ikäluokkia sekä naissukupuolta, sillä näin mielestäni nuorten miesten juomisesta ja maskuliinisuudesta saa mahdollisimman kattavan kuvan. Nuoret miehet eivät elä erillisessä kuplassa, vaan ympäröivä maailma vaikuttaa jatkuvasti heihin ja he ympäröivään maailmaan.

4.2 Aineiston hankinta

Keräsin aineiston sosiaalisista kontakteistani. Kuulun itse myös tutkimukseni rajauksen sisälle ja näin ollen luonnollisesti tunnen paljon miehiä, joita tämä tutkimus koskee. Keräsin tietoa mahdollisimman erilaisista sosiaalisista piireistä, kuten lapsuudenkavereista, opiskelukavereista ja urheilun kautta tutuksi tulleista kavereista. Ryhmä on sukupuolta ja iän poissulkien muuten hyvin heterogeeninen ryhmä. En kuitenkaan itse osallistunut aineiston vastaajaksi.

Kerään aineiston kyselylomakkeella, jossa on kuusi avokysymystä. Lomakkeessa pyydetään kysymysten lisäksi mainitsemaan ikä, muuten kysely on anonymi eikä tutkimuksessa käytetä ihmisten nimiä. Kysely kerättiin tammikuun ja helmikuun 2019 aikana sähköpostilla. Pyysin vastaajia osallistumaan tutkimukseeni ja myöntävästi vastanneille olen

lähettänyt kyselyn ja saatekirjeen sähköpostilla. Vastaaminen tapahtuu myös sähköpostin välityksellä. Aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Lähetin kyselyitä yhteensä kahteenkymmeneenkahteen sähköpostiin, joista vastauksia tutkimustani varten sain loppujen lopuksi kolmetoista kappaletta. Vastausprosentti oli näin ollen 59%. Olen tyytyväinen aineiston laatuun ja määrään, sillä määrällisesti aineistoa kertyi yhteensä noin 13 sivua (Times New Roman 12, riviväli 1,5). Vastauksia analysoidessani pidän myös aineiston laatua riittävänä tutkimukseni toteutumista varten.

Nykyään tietokoneella verkossa tehtävät kyselyt ovat yksi suosittu muoto tehdä kyselyitä. Muihin tapoihin verrattuna tietokoneella tehtävä kysely on taloudellinen tapa. Tämän lisäksi sähköisesti annettu vastaus on valmiina suoraan käännettäväksi tiedoksi tutkijan käyttöön, mikä vähentää työmäärää, sillä aineiston syöttäminen erikseen jää pois. Aineistoa käsin syötettäessä esimerkiksi paperilta koneelle voi aiheuttaa lisäksi niin sanottuja lyöntivirheitä. Useimmiten nuorempiin ikäpolviin kuuluvat ihmiset kokevat tietokoneella vastaamisen mielekkäämmäksi kuin vanhemmat ihmiset. (Aaltola & Valli 2007, 111.) Tutkimuskohteenani ovat nuoret miehet ja tästä syystä koin tietokoneella annettavan vastauksen luontevammaksi kuin esimerkiksi paperikyselyn tai haastattelun. Kyselyn korkea vastausprosentti tukee tätä väittämää.

Laadullista tutkimusmenetelmää tutkimuksessa käyttämällä mahdollistaa monen erilaisen tutkimusaineiston keruumenetelmän. Kaikki materiaali mitä ihmiset tuottavat kertoo jotain siitä laadusta, mitä kukin ihminen on kokenut elämässään. Tyypillisesti tutkimusaineiston keruumenetelmäksi valitaan haastattelujen tekeminen, jolloin tutkimusaineisto on puhutussa muodossa. Tuomi ja Sarajärvi (2002, 8) väittävätkin, että haastatteluista ja varsinkin niin sanotuista syvähaastatteluista on tullut laadullisen tutkimuksen synonyymi. Kuitenkin tämänkaltainen ajattelutapa yksinkertaistaa ja kaventaa laadullisen tutkimusmenetelmän antamia mahdollisuuksia tutkimuksessa. Laadullinen tutkimusmenetelmä ei ole siis synonyymi syvähaastattelulle, vaan syvähaastattelu on ainoastaan yksi aineiston keräämisen tapa muiden joukossa. (Vilka 2015, 122.)

Laadullista tutkimusta voi kuvata prosessiksi. Laadullisen tutkimuksen perusominaisuutena on se, että aineistonkeruuväline on tutkija itse. Tämä inhimillisyyden tuoma luonne voi tarkoittaa sitä, että tutkijan tulkinnat ja näkökulmat kehittyvät tutkimuksen edetessä aineistoa analysoidessa. Laadullisen tutkimuksen toteuttamista ja tutkittavaan aiheeseen tutustumista voi näin ollen pitää oppimistapahtumana. (Aaltola & Valli 2015, 74.)

Prosessiksi laadullista tutkimusta voi niin ikään luonnehtia siksi, että laadullisen tutkimuksen eteneminen ja valmistuminen ei välttämättä suju lineaarisesti eteenpäin vaihe vaiheelta eikä sitä voi jäsentää tiukasti eri osiin. Luonteenomaista tutkimukselle on, että esimerkiksi aineistonkeruun tapa ja tutkimuksen päämäärä hahmottuu pikkuhiljaa tutkimusta tehtäessä. Yksi selitys tämänkaltaiselle avoimuudelle tutkimusmuodossa on, että tutkimuksen toteuttajan tulee pyrkiä näkemään ja ymmärtämään ympäröivää maailmaa tutkittavan kohteen näkökulmasta. Monissa tapauksissa tutkija ja tutkittava kohde voivat olla ajatusmaailmaltaan lähtökohtaisesti hyvinkin erilaisia. (mt., 74.)

Laadullisen tutkimuksen erityisenä piirteenä voidaan pitää sitä, että sen tavoitteena ei ole absoluuttisen totuuden paikantaminen tutkittavasta kohteesta. Tavoitteena tutkimuksella on tutkimuksen prosessin aikana muodostuneiden analyysien avulla osoittaa esimerkiksi tutkittavan kohteen käyttäytymisestä tai tuottamasta ilmiöstä jotain, mikä on välittömän havainnon saavuttamattomissa. Välittömän havainnon saavuttamattomissa olevia kohteita voi pitää jonkinlaisina arvoituksina ja laadullisen tutkimuksen tavoitteena on näiden kyseisten arvoitusten avaaminen tutkimuksessa. Ihmiset kuvaavat heitä ympäröivää maailmaa omien käsitysten ja kokemusten avulla. Tutkija pyrkii poimimaan niistä vihjeitä ja johtolankoja, joiden avulla tutkija voi prosessin edetessä tehdä tulkintoja ja ratkaista arvoituksen. Merkityssuhteiden auki kerääminen on tulkintaa. Arvoituksen ratkaisemisella ja tulkinnan avulla pyritään luomaan tutkimuksessa ohjeita, malleja, tietoa, toimintaperiaatteita ja kuvauksia tutkimuksen kohteesta. (Vilka 2015, 120.)

Kyselylomakkeen tärkeimmät vaiheet suunnittelussa ovat tutkimuslomakkeen laadinta, käsitteellistäminen, tutkimuskohteen valinta sekä tiedon tiedonkeruumenetelmä. Tutkimuksen tavoite luodaan samanaikaisesti, kun kyselylomaketta laaditaan. Tutkijalla olisi myös hyvä olla pääpiirteittäin käsitys tutkimuksen prosessista. Ennen kyselylomakkeen laatimista tutkijalla olisi hyvä olla jonkinlainen käsitys kysymysten luonteesta ja lomakkeen pituudesta. Nämä molemmat riippuvat tutkittavista henkilöistä ja valitusta tiedonkeruumenetelmästä. (Saari & Viinamäki 2007, 50.)

Kyselylomake on tehokas ja toimiva tapa kerätä aineistoa siinä tapauksessa, jos tutkimuskysymykset eivät ole liian laajoja ja tutkimuksen tavoitteena on tutkia tiettyä rajattua näkemystä, mielipidettä, kokemusta tai käsitystä. Hyvänä esimerkkinä voi käyttää palvelun laadun tutkimusta kyselylomakkeen avulla, kun halutaan tutkia yhtä osaa palvelun laadusta, kuten palvelun saatavuutta tai osakriteeriä. Mikäli tutkimusongelma on ratkaistavissa kolmesta kuuteen empiirisen kysymyksen avulla lomakkeella, on kyselylomake kätevä tapa kerätä tutkimusaineisto. (mt., 123.)

Tutkittavan kohteen lähelle vievä aineistonkeruumenetelmä auttaa avaamaan tutkimuskohteen arvoituksia pikkuhiljaa ja prosessin edetessä tutkimusmenetelmälliset menetelmät tarkentuvat. Laadullisen tutkimuksen eri osien, kuten esimerkiksi teorianmuodostuksen, tutkimustehtävän, aineistonkeruun ja aineiston analyysin vapaamuotoinen kehittyminen tutkimuksen mentäessä eteenpäin. Periaatteessa nämä tutkimuksen eri osat yhdistyvät toisiinsa ja kehittyvät pikkuhiljaa tutkimuksen edetessä. Samaan aikaan tutkijan lisääntyneenä tietoisuutena tapahtunut kehitys pyritään valjastamaan esimerkiksi erilaisten aineistonkeruusykylien toteuttamisessa tai tutkimus kysymysten jalostamisessa. Tällainen lähestymistapa vaatii tutkijalta, että tutkija ymmärtää oman lisääntyneen tietoisuutensa tutkimuksen edetessä ja tutkijalla on myös avoin näkemys tutkimuksen prosessin uudelleenjärjestämiseen. (mt., 74-75.)

4.3 Aineiston analyysi

Kysymys sisällön erittelyn sekä sisällönanalyysin välisestä erosta on eräs metodi kirjallisuudessa, joka puhututtaa tutkijoita. Pirkko Anttila (1996) on esittänyt, että sisällönanalyysi on alun perin menetelmänä kvantitatiivinen. Tuomi ja Sarajärvi (2002) puolestaan esittävät sisällönanalyysin olevan nimenomaisesti tutkimuksen aineiston kuvaamista sanoin, eli kvalitatiivista. (Vilka 2007, 111.)

Sisällönanalyysiä on mahdollista tehdä joko teorialähtöisesti tai aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tavoitteena tutkijalla on etsiä tutkimusaineistosta esimerkiksi tyyppikertomus eli tyyppillinen kertomus. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tärkeintä on ensinnäkin se, mitä tutkija päättää tutkimuksen aineiston keräämisen valmistuessa mutta kuitenkin ennen analyysijä. Tutkijan tulee päättää mitä tyyppillistä kertomusta tai toiminnan logiikkaa aletaan etsiä. Seuraavana prosessin vaiheena on tutkimusaineiston pelkistäminen. Tutkimusaineiston pelkistäminen tarkoittaa, että kerätystä aineistosta poistetaan kaikki tutkimusongelman kannalta epäoleellinen tieto kuitenkaan poistamatta tutkimuksen kannalta merkittävää informaatiota. (mt., 163-164.)

Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä prosessi aloitetaan kirjaimellisesti teoriasta. Koko tutkimus nojaa alusta alkaen johonkin auktoriteetin luomaan malliin, ajatteluun tai teoriaan. Tutkimuksen alkutaipaleella tutkija kirjoittaa tutkimusta jatkossa määrittävän teorian, mallin tai ajatuskokonaisuuden. Valittu teoria tai aiemmat tutkimukset valitusta ai-

heesta ohjaavat teorialähtöisessä analyysissä voimakkaasti käsitteiden, analyysin ja luokitusten määrittäminen. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi ja teorialähtöinen analyysi eroavat toisistaan siten, että teorialähtöisessä sisällönanalyysissä on tavoitteena uudelleen tuottaa tutkittavien tuottamien merkitysten avulla mallinnusta tutkittavasta asiasta tai teoreettista käsitystä. (mt., 170-171.)

Käytän omassa tutkimuksessani teorialähtöistä sisällönanalyysiä. Sosiologien R.W. Connellin ja John Leen vuonna 1985 lanseeraama teoria hegemonisesta maskuliinisuudesta on ohjannut tutkimustani alusta lähtien. Käytän hegemonisen maskuliinisuuden teoriaa tutkimukseni viitekehyksenä, jonka alla tutkin nuorten miesten juomisen maskuliinisuutta.

Aloitin oman analyysini käymällä läpi kysymys kysymykseltä ja pyrkimällä jaottelemaan vastauksia eri luokkiin näkemykseni mukaan. Koska kyselylomakkeeni vastaukset olivat sähköisessä muodossa, pystyin poimimaan leikkaa-liimaa -menetelmällä aina tietyn vastauksen tiettyyn luokkaan. Esimerkiksi kysymys siitä, mitä maskuliinisuus vastaajille tarkoittaa, löysin kolme erilaista vastaustyyppiä. Seitsemän vastaajista näki maskuliinisuuden tai mieheyden perinteisellä tavalla, jopa stereotyyppisesti. Neljä vastaajaa tulkitsee mieheyden kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakentuneena käsitteenä ja kaksi vastaajaa vastasi, ettei osaa sanoa.

Taulukko 1. Kategorioiden rakentaminen vastauksista.

	Perinteinen	Kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakentunut	Ei osaa sanoa
Maskuliinisuus/mieheys	7 vastaajaa	4 vastaajaa	2 vastaajaa

Toimin samalla tavalla lopuissakin viidessä kysymyksessä ja pyrin luokittelemaan vastauksia selkeisiin eri luokkiin. Erilaisia koreja per vastaus löytyi kahdesta kolmeen erilaista. Kyselyn ensimmäisen kysymyksen avulla pyrin alun perin hahmottamaan sitä, miten vastaajani näkevät mieheyden tai maskuliinisuuden. Loput viisi kysymystä pyrkivät vastaamaan tutkimukseni varsinaiseen kysymykseen siitä, miten he kokevat maskuliinisuuden kietoutuvan heidän juomiseensa.

Käsitteiden jaottelulla tarkoitetaan alaluokkien muodostamista, joita nimetään aineiston avulla. Tämän jälkeen alaluokkia toisiinsa liittämällä muodostetaan yläluokkia ja näitä yläluokkia liittämällä muodostetaan pääluokkia. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 124.) Pääluokikseni muodostui perinteinen maskuliinisuus ja runsas kertajuominen. Perinteisen maskuliinisuuden alaluokiksi muodostui konservatiivinen huumori sekä maskuliinisuuden ymmärtäminen kulttuurisena ja sosiaalisena käsitteenä. Runsaan kertajuomisen alaluokiksi muodostui eurooppalainen juomistapa sekä miesten runsaampi alkoholinkäyttö verrattain naissukupuoleen.

4.4 Tutkimusetiikka

Kyselylomakkeeseen vastaaminen suoritetaan anonyymisti, jolloin vastaajan henkilöllisyys ei käy ilmi tutkimuksesta. Ymmärrän, että kysymykseni ovat henkilökohtaisia ja tästä syystä haluan pitää vastaukset anonyyminä. Kyselylomakkeen saatekirjeessä kerron mihin tarkoitukseen kyselyä käytetään ja että se hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Tietoa tuottava instituutio, jota kutsumme tieteeksi on kasvattanut valtaansa yhteiskunnassa osittain sen takia, että oletamme tiedon sisältävän automaattisesti kuvauksia todellisuuden ulkopuolelta. Tällainen oletamus kuitenkin piilottaa sen tosiasian, että tiede osallistuu tutkimuksillaan yhteiskunnan luomiseen. Todellisuutta kuvaavista oletuksista muodostuu seurausten kautta tosia, välittämättä siitä ovatko ne päteviä tieteellisesti tai eivät. Käytännön näkökulmasta tarkasteltuna tietoa muodostetaan todellisuutta merkitsevästä väittämistä, joita usein pieni ja monesti korkeakoulutettu ja arvostettu tieteellinen yhteisö vahvistaa. Näiden syiden takia on erittäin vaarallista uskoa täysin kritiikittä absoluuttisena totuutena ja näin ollen luovuttaa vallan todellisuuden luomiseen vain pienelle tieteelliselle eliitille. (Alasuutari 2007, 233-234.)

Vaikka kuinka kuviteltaisiin tieteellisen tutkimuksen avulla mahdollistavan pikkuhiljaa muokkaavan objektiivisen kuvan sosiaalisesta todellisuudesta, tulee ihmistieteilijöiden tämän lisäksi myös tutkia raporttejaan ja tutkimuksiaan vaikuttavuuden näkökulmasta. Tutkimustuloksilla on mahdollista oikeuttaa ja perustella tekoja, jotka muovaavat yhteiskunnan oloja. Otettaessa käyttöön jaottelut ja esitetyt käsitteet, näistä tulee tämän seurauksena osa todellisuutta. Ihmistieteilijöiden on pyrittävä tarkastelemaan tutkimuksiaan eettisestä näkökulmasta. Kun tutkimustuloksia kirjoitetaan ja tutkimuksen valmistuttua julkaistaan, tulee tutkijan ottaa huomioon kohteensa. Minkälaisia poliittisia seurauksia

heidän tutkimustyöstään voi seurata? Miten ihmistieteilijät pystyvät olemaan varmoja, että heidän kohteensa hyväksyy mahdolliset poliittiset seuraamukset. (mt., 235.)

Tutkimusetiikka on tärkeä osa tutkimusprosessia ja sitä tulee kantaa koko prosessin ajan mukana aina ideointivaiheesta tulosten julkistamiseen ja tuloksista tiedottamiseen. Hyvään tieteelliseen käytäntöön sitoutuneet tutkijat aloittavat tutkimuksensa tutkimuseettisestä arvioinnista ja tutkimuksen lopussa palaavat takaisin eettisiin kysymyksiin. Ei ole merkitystä millä tieteen- tai ammattialalla, missä fyysisesti tutkimusta tehdään, mikä on tutkijan tai tutkijoiden koulutustausta, ketkä sitä tekevät tai kuinka paljon tutkimusta tekevällä henkilöllä on tutkimuksesta opintoja. Jokaista tutkimuksen tekijää sitoo samalla lailla hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen. Muiden yhteiskunnallisten toimijoiden aktiivinen osallistuminen tieteentekoon yliopistojen lisäksi on vilkastanut sitä, mitä tutkimusetiikalla tarkoitetaan ja miten sitä noudatetaan. Käytännössä tutkimusta ohjaavat eettiset periaatteet ovat jokaiselle samanlaiset, on niitä välillä vaikeaa soveltaa työelämää koskevilla tutkimuksissa. (Vilka 2015, 41.)

Yleisesti tutkimusetiikalla on tarkoitettu yhteisesti sovittuja pelisääntöjä yhdessä kollegoiden, tutkimuskohteen, toimeksiantajien, yleisön tai rahoittajien kanssa. Työelämässä kollegoiden käsite tulee ymmärtää hyvin laajana kokonaisuutena. Kollegoihin nähdään kuuluvaksi esimerkiksi oman ammatti- toimi- ja lähialojen ammattilaiset ja näiden sidosryhmät. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa, että tutkijan tulee noudattaa eettisesti kestäviä tutkimusmenetelmiä ja tiedonhankintamenetelmiä. Käytännön tasolla tämä noudattaminen sitä, että tutkija käyttää tutkimusta tehdessään tiedeyhteisön hyväksymiä tiedonhankintamenetelmiä. Hyvä tieteellinen käytäntö tiedon keräämisessä tarkoittaa, että tutkija perustaa tiedon hankkimisen oman tieteenalan tieteellisen aineiston tuntemiseen, muuhun asianmukaiseen tietolähteeseen tai ammattikirjallisuuteen, havaintoihin ja laboratoriokokeisiin sekä oman tutkimuksensa tarkasteluun. (mt., 41-42.)

Eettisesti kestävä, vilpillinen tai epärehellinen toimijuus voidaan jakaa tutkimusetiikan näkökulmasta kahteen kategoriaan, eli piittaamattomuuteen ja vilppiin. Vilppi tarkoittaa epärehellistä toimintaa, milloin toisten tutkimuksia joko plagioidaan, vääristetään tai muunnellaan. (mt., 42.)

Varsinaisesti tutkimuksen eettisyys ei ole vain yhteen virkkeeseen tai yhteen ohjeeseen taipuva käsite, vaan käsite eriytyy useisiin eri näkökulmiin. ”Lähtökohtana on tiedon intressin etiikka (1), joka sisältää tutkimusaiheen valinnan, sen teoreettisen ankkuroinnin,

tutkimuksen rajaukset ja tutkimuskysymysten asettamisen. Seuraavassa tutkimusprosessin vaiheessa seuraa tiedon hankkimisen etiikka (2), joka kattaa tutkijan suhteen tutkimuskohteeseen, tutkimusjoukkoon sekä aineiston hankinnan toteuttamisen eri vaiheineen. Tiedon tulkitsemisen (3) etiikkaan liittyvät aineiston analyysivalinnat ja analyysin toteuttaminen sekä tulosten tulkinnat, käsitteellistäminen ja niiden esittämisen muotoilu.” Nämä kolme tutkimusprosessin eri vaihetta todentavat tutkimuksen eettisten valintojen merkittävimmät kriittiset pisteet ja tuovat esiin niiden monipuolisuuden. (Saari & Viinamäki 2007, 11-12.)

Laajasti ymmärrettynä käsitteenä eettisyys on yhteiskunnallisia tehtäviä ja tutkimuksia läpiviiltävä periaate, jonka tulee olla mukana tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Eettistä tarkastelua kestävä tutkimus tarkoittaa, että tutkija harkitsee tarkkaan tutkimusprosessien eri kohtien ratkaisun ja ratkaisujen kestävyuden sekä miettii näiden merkityksiä niille seurauksille ja todellisuuksille, joita hän tutkimuksensa avulla on luomassa. (mt., 12.)

Kysymys tieteen arvovapaudesta herättää paikoitellen kiivasta ja vilkasta keskustelua, varsinkin erityisen merkityksellinen kysymys tämä on ihmistieteiden kentällä. Yhdessä ääripäässä tieteellistä tutkimusta kuvataan kaiken yhteiskunnallisten ja eettisten kysymysten ulkopuolella oleilevana intressivapaana toimijuutena. Toisessa ääripäässä on taas väite siitä, että tieteellä ei ole mahdollisuutta olla arvovapaata ja tieteellisen tutkimuksen tulokset ovat kauttaaltaan arvosidonnaisia. Näiden kahden esitetyn välille kuitenkin mahtuu useampia maltillisempaa kantaa edustavia mielipiteitä. (Raatikainen 2004, 138.)

Erään näkemyksen mukaa ainoastaan luonnontieteet voivat olla joko täysin tai ainakin osakseen arvovapaita, mutta ihmistieteissä tällainen arvovapaus ei ole mahdollista. Monesti tämä eroavaisuus luonnontieteiden ja ihmistieteiden välillä on otettu näitä kahta tieteenalaa erottavaksi tekijäksi. Arvovapauden kysymys liittyy olennaisesti kysymykseen siitä, voiko tiede olla täysin objektiivista. Väitetty arvosidonnaisuus tieteessä on johtanut siihen, että useat ajattelevat rationaalisuuden ja objektiivisuuden olevan yksinkertaisesti mahdotonta tieteessä. Tällainen ajattelumalli on johdattanut jyrkän relativismin kasvuun. (mt., 138.)

Mietin ideointivaiheessa ja ideapaperia kootessani, miten haluan kerätä aineistoni pro gradu -tutkimustani varten. Minkälainen tapa olisi eettisesti kestävä ja mikä kestää hyvän tieteellisen käytännön tarkastelua. Päädyin tekemään kyselylomaketutkimuksen ja keräsin aineiston kyselylomakkeen avulla omasta sosiaalisesta verkostosta.

Raine Valli (2007) esittää, että kysymysten tekemisessä ja muotoilussa tulee olla huolellinen, sillä ne luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kysymysten vääränlainen muotoilu aiheuttaa usein eniten virheitä lopullisissa tutkimustuloksissa. Mikäli vastaaja ei ajattele kysymyksistä samalla lailla kuin niiden tekijä, tämän johtaa tulosten vääristymiseen. Kysymyksistä tulee tehdä yksiselitteisiä eikä niitä voi kirjoittaa johdattelevaan muotoon. Kysymyksiä aloitetaan rakentamaan tutkimusongelman ja tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti. Kun tutkija on saanut täsmennettyä tutkimusongelmansa, voi seuraavaksi alkaa keräämään tutkimusaineistoa, koska tässä vaiheessa tulisi tietää mihin pyritään löytämään tietoa aineistonkeruuvaiheessa. Tekemällä tällä tavalla voidaan välttyä epäolennaisilta kysymyksiltä ja vastaajilta kysytään kaikki merkityksellinen. (Aaltola & Valli 2007, 102.)

Valli (2007) jatkaa, että rakennettaessa kyselylomaketta tutkija joutuu usein tilanteeseen, jossa kaikki asiat eivät ole mitattavissa olevassa muodossa eikä saatavilla ole aiemmin testattua mittaria. Esimerkkinä sosiaalisuuden mittaaminen on mahdollista toteuttaa käsitteen määritelmistä nousevista vastauksista. Näin tutkijan täytyy operoida hänen käyttämät käsitteet mittariksi. Mittaria aloitetaan rakentamaan teorian pohjalta, mikä tarkoittaa vaatimusta siitä, että tutkija on perehtynyt tutkimusongelmaan aikaisempien tutkimusten avulla. Jos tutkija löytää teorian pohjalta oikeat käsitteet, ei hän ole enää kaukana mittarin luomisesta. Teoriaan tutustumisen tulee olla aina ensimmäinen prioriteetti ennen kuin aloittaa mittarin rakentamisen. (mt., 103.)

Sosiaalitieteiden tutkimuksessa on erityisen tärkeää muistaa, että jokaisella valinnan kohdalla on muistettava eettisyys ja että tutkijan tarkastelun alla on konkreettinen inhimillinen elämä monine muotoineen. Kysymykset kuten mitä, miksi ja miten tulee asettaa tarkan analyysin kohteeksi. Tieteenfilosofiset lähtökohdat ovat myös tarpeen miettiä kunnolla auki ja tutkimuksen alkuvaiheessa. Ontologisten kysymysten avulla tutkija kykenee vastaamaan siihen, kuinka hän pystyy perustelemaan oman tutkimuksensa ja miten hän ymmärtää oman tutkimuksensa. Tutkimuksen eettisyyden varmistamiseksi on miettiä kunnolla ja suodattaa kaikki tutkimukselliset valinnat yksitellen sekä miettiä valintojen arvopohjaa. (Saari & Viinamäki 2007, 17.)

Oma asenteellinen mielipide tulee myös arvioida yhteiskunnan vallitsevia arvoja, asenteita ja normeja vastaan. Joihinkin ihmisryhmiin osoitetut stereotyyppiat tai ennakkoluulot eivät välttämättä ole tieteellisiä tutkimustuloksia vaan tutkijan omia ennakkoasenteita. Esimerkiksi jos aineisto ei mittaa selvästi työttömien passiivisuutta työnhakemisessa, tu-

lee näkemys jättää pois tutkimuksesta. Käytetyt käsitteet ovat tiiviisti yhteydessä tutkimuksen tulkintoihin. Tieteen kriittisyys ja arvovapaus tulee tutkijan punnita jokaisessa tulkinnassa, käsitteellistämässä ja näiden kahden perusteluja kirjoittaessa. (mt., 21.)

5 Tulokset

5.1 Nuoret miehet ja maskuliinisuus

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on, että miten tutkimukseni nuoret miehet kokevat maskuliinisuuden. Kyselylomakkeessa pyrin kartoittamaan tähän vastausta lomakkeen ensimmäisellä kysymyksellä: mitä miehisuus (maskuliinisuus) sinulle tarkoittaa? Lomakkeen viisi muuta kysymystä koskivat juomisen ja maskuliinisuuden yhteen kietoutumista.

Erään yliopiston teettämässä tutkimuksessa opiskelijoita pyydettiin poimimaan kolmesadan adjektiivin listasta sellaisia sanoja, jotka he itse tunsivat kuuluvan tyypillisesti joko naisiin tai miehiin liitettäviksi. Sekä nais- että miesopiskelijoiden mielipiteet olivat tutkimuksessa lähes yhteneväiset. Adjektiivit lempeä, hellä ja ymmärtäväinen liitettiin naisiin ja miesten taas ymmärrettiin olevan rohkeita, itsevarmoja, kunnianhimoisia ja tarmokkaita. (McCloughry 1993, 34.) Kyselyyn vastaajistani tulkitsen jopa seitsemän vastanneen kysymykseen maskuliinisuudesta hyvin perinteisellä tavalla.

Maskuliinisuus tarkoittaa tietynlaista 'äijämäisyyttä', ei valiteta turhasta, ollaan rohkeita jne.

Päättäväisyyttä, voimaa, pitkää pinnaa, kokoa.

Vastuunkantamista, päätöksentekokykyä, kykyä tunnistaa omat heikkoudet ja vahvuudet, kykyä huolehtia muista.

Miehisuus tarkoittaa minulle vastuullisuutta, rohkeutta ja kilpailullisuutta.

Sanoissa pysymistä ja tekojen takana seisomista.

Yksi miesten moraalien taso ilmenee heidän velvollisuutenansa maskuliinisen hegemonian-perinnettä kohtaan. Tämän velvollisuuden mukaan miehen täytyy olla lojaali toisia miehiä kohtaan, olla sitoutunut maskuliinisiin arvoihin, perinteisiin, tapoihin ja normeihin. Niin kutsutuista 'miesten keskinäisistä asioista' ei pitäisi keskustella muiden kuin tähän

perinteeseen vannoutuneiden miesten kesken. Ystävää ei petetä eikä jätetä. Armeijakielellä ilmaistuna mies voi luottaa toiseen mieheen eli 'taistelupariin', oli kyse sitten mistä tahansa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mikäli tähän perinteeseen sitoutunut ystävä esimerkiksi hölmöilee tai joutuu vaikeuksiin, siitä vaietaan oman ryhmän ulkopuolelle. (Virtanen 2004, 101.)

Tietynlainen konservatiivisuus huumorin yhteydessä tarkoittaa sitä, että miesryhmän sisäinen arvojärjestys halutaan pitää yllä pitämällä tarkoituksellisesti esimerkiksi pukukopin ulkopuolinen maailma erossa pukukoppimaailmasta. Joukkueen pukukopissa ja ulkopuolisessa maailmassa, tässä tapauksessa miehet, noudattavat tietoisesti eri sääntöjä ja normeja. Keskeistä tässä käyttäytymisessä on, että juurikin konservatiivisen huumorin avulla pyritään luomaan yhtenäistä ryhmähenkeä. (Jokinen 2003, 98.) Odotin ja sainkin osalta vastaajistani hieman humoristisempia vastauksia, jotka kuitenkin humoristisesta sävystään huolimatta kertovat paljon vastaajan käsityksestä maskuliinisuudesta.

Uikuttamisen vähyyttä, esimerkiksi juroutta ja yksityiskohtien sijaan suuriin asioihin keskittymistä. Kiroilua ja heikkojen syrjimistä. Käsityksissäni miehisisyydestä on havaittavissa hyvin paljon samankaltaisuuksia konservatiivisiin sketsisarjoihin, joissa miehet ovat miehiä ja autot takavetoisia.

Paljon voimaa ja rahaa vahvoilla mielipiteillä.

Voimaa kun se muilta loppuu.

Niin sanotusta male bondingista ensimmäisen kerran puhui antropologi Lionel Tiger 1960-luvulla. Tällä käsitteellä hän kuvasi miesten yleisempää taipumusta muodostaa tiiviitä yhteisöjä keskenään. Tiger näkee tämän taipumuksen juontavan juurensa jo kivikaudesta ja liittyvän metsästyksen joukossa, joka oli pääosin miesten tehtävä. Pitkät ja vaativat metsästysretket vaativat yhteisöltään paljon. (Hännikäinen 2015, 81.) Modernissa kontekstissa tällainen tiivis miesyhteisö voi juurikin syntyä esimerkiksi joukkueen pukukopissa, jossa vietetään vuodessa pitkiä aikoja pienellä ja tiiviillä ryhmällä. Näen käsitteen male bonding liittyvän Arto Jokisen homososiaalisuuden käsitteeseen, joka hänen mukaansa tarkoittaa miesten yhteistä kanssakäymistä ja olemista.

Maskuliinisuus ja mieheys eivät ole synonyymejä, siitä huolimatta, että ne voivat kuitenkin ilmetä samassa henkilössä. Miehellä tarkoitetaan ihmistä, jonka oletettu sukupuoli on mies. Maskuliinisuudella viitataan taas mieheen liitettyihin kulttuurisiin ja sosiaalisiin tulkintoihin sekä olettamuksiin. Miehen elämään kuuluvat stereotyyppioista huolimatta niin

tunteita ja herkkyyttä kuin hengellisyttäkin, siitäkin huolimatta, että tämä puoli jää monesti varjoon keskusteltaessa miehistä ja maskuliinisuudesta. (Virtanen 2004, 8.) Tulkitseen neljän vastauksen olevan joko perinteisen vastauksen tai humoristisen vastauksen ulkopuolella omana ryhmänään. Näissä neljässä vastauksessa maskuliinisuutta kuvattiin enemmän kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakentuneena käsitteenä.

Erilaisia miehisyyteen liittyviä normeja, yleensä käytöksessä tai olemuksessa. Miehisyys ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin mies.

Käsite, johon yhdistetään miehiin liitettyjä ominaisuuksia ja käyttäytymismalleja.

Maskuliinisuus oli nuorempana suurempi asia kuin nyt vanhempana.

Maskuliinisuus tarkoittaa minulle kaikkea sellaista toimintaa, joka viittaa miehisyyteen, sen ilmentämiseen tai esiintuomiseen. Maskuliinisuus on myös ominaisuuksia, jotka perinteisesti liitetään miessukupuoleen ovat ne sitten fysiologisia tai kasvatuksen tai sosiaalisen vuorovaikutuksen luomia.

Voidaan nähdä, että yhteiskunnassamme on käynnissä erilaisten sukupuoliroolien, järjestelmien ja -identiteettien kannalta murrosvaihe, jossa aikaisemmin tuntemamme kategoriat ja normit ovat muutoksessa yhteiskunnassa tapahtuvien rakenteellisten muutosten myötä. Rakenteellisia tekijöitä ovat esimerkiksi työelämän ja talouden muutos koko yhteiskunnassamme. (Martikainen 2007, 84.)

Reilun parinkymmenen vuoden aikana Suomi on muuttunut maatalous- ja teollisuusvaltaisesta yhteiskunnasta huipputeknologian ja osaamisen yhteiskunnaksi, jossa on siirrytty raaka-aineiden tuottamisesta tekniikan tuottamiseen ja palvelujen tuotantoon. Yhteiskunnastamme kyllä edelleen löytyy merkittävästi maataloutta ja teollisuutta, mutta trendi ja suunta ovat kuitenkin selviä. Työtehtävät muuttuvat yhä enemmän markkinoinniksi, myymiseksi ja palveluiden tuottajaksi samalla kun perinteiset käsin tehtävät työt vähenevät. Suomessa tämä muutos tähän uuteen jälkiteolliseen tai postmoderniin aikaan on tullut hieman myöhemmin kuin esimerkiksi muissa länsimaissa. Tästä syystä osan ihmisistä on vaikea vielä ymmärtää, miten tässä uudessa yhteiskunnassa tulisi elää. Miten ymmärrämme työmme, vapaa-ajamme ja elämämme. Samalla miehisyyden uudelleen rakentaminen on ajankohtaista, sillä vanhat normit eivät enää ehkä päde. Tulisi miettiä, minkälaista tämän ajan 'oikea miehisyys' on tai minkälaista sen ei pitäisi olla. (mt., 84.)

Miehillä on monia mahdollisuuksia tuntea omaa miehisyyttään ja miehenä elämistä, vaikka perinteiseen mieskäsitykseen liittyy monenlaisia kahlitsevia normeja. Nykyisenlainen käsitys maskuliinisuudesta pitää pahimmillaan miehiä ikään kuin pakkovallan alaisena. Miehet tulisi pyrkiä vapauttamaan näistä näkymättömistä kahleista ja antaa heidän elää elämäänsä kuten haluavat, mutta yksi keskeinen asia estää tämän. Useat miehet haluavat elää näiden kahleidensa kanssa eikä kukaan ole pakottanut heitä niihin. Ne miehet, jotka eivät syystä tai toisesta halua mukautua muuttuneeseen maskuliinisuuden vaatimukseen, saattavat joutua kärsimään valinnastaan. Kun normit muuttuvat, sen ulkopuolelle jäävät usein myös ulkopuolelle monissa muissa asioissa. Miehillä on kummallinen tapa viehtyä miehen malliin, joka ei ole todellinen. (McCloughry 1993, 249.)

5.2 Juomisen maskuliinisuus

Toinen tutkimuskysymykseni oli, että miten vastaajat ymmärtävät juomisen yhdistyvän maskuliinisuuteen? Tämä kysymys olikin tutkimuksen kantavat teema. Käsitys mieheydestä ja maskuliinisuudesta tulee kuitenkin ymmärtää ensin, ennen kuin pyrkii hahmottamaan näiden käsitteiden kietoutumista muihin ilmiöihin.

Suomalaisen humalajuomiskulttuurin ja alkoholikulttuurin erilaisia ominaisuuksia on vaikea käsittää ymmärtämättä yhteiskunnan muutoksia. Suomalaisen yhteiskunnan muutos moderniksi yhteiskunnaksi on tapahtunut vastikään ja melko nopealla tahdilla. Teollistuminen sekä kaupungistuminen ovat ilmiöinä varsin uusia Suomessa, jotka ovat tapahtuneet vasta muutaman viimeisen kymmenen vuoden aikana. Verratessa muuhun Eurooppaan, Suomi on kaupungistumisessa paljon jäljessä. Ainoastaan noin puoli vuosisataa sitten puolet Suomen väestöstä eli ja työskenteli maa- ja metsätaloudessa. Tämän vuoksi agraarikulttuurin ja elämäntapojen vaikutus suomalaiseen alkoholikulttuuriin on edelleen vahva. (Pirskanen 2011, 45.)

Kyselylomakkeen kysymys numero kaksi oli seuraava: kuinka usein arvioit juovasi alkoholia ja millaisia määriä kerrallaan. Vaikka lähtökohtaisesti en tutkimuksessani ollut ensisijaisesti alkoholin käytön määrän tutkimukseen, oli tämän kysymyksen tarkoituksena hieman 'lämmittelä' vastaajia ja sain suunnilleen kuvan siitä, kuinka paljon vastaajani käyttävät alkoholia. Tärkeintä kyselyssä on saada mahdollisimman paljon tietoa valikoidusta asiasta (Sarajärvi & Tuomi 2018, 85).

Suomalainen alkoholikulttuuri on pitkään pidetty maskuliinisena traditiona, missä symboliksi on mielletty runsaasti kerrallaan juova humalainen mies. Kyky pitää yllä vallitsevaa humalatilaa ja runsas kertajuominen on pidetty oleellisena osana maskuliinisuutta. Monissa eri kulttuureissa runsasta juomista on pidetty symbolina muille maskuliinisuuksien piirteille, kuten jääripäisyydelle, aggressiivisuudelle ja riskinotolle. Suomessa runsas kertajuominen on melkein saanut kansallisen leiman. Suomessa vuosikymmeniä pintansa pitänyt vahvan humalajuomisen traditio on ymmärretty osoituksena yhtenäisyydestä ja jatkuvuudesta miehissä juomatavassa. (Simonen 2012, 386-387.) Tutkimukseni vastaajat näyttävät myös ylläpitävän traditiota runsaasta kertajuomisesta. Vastaajista seitsemän arvioin juovansa yli kymmenen annosta juodessaan 'kunnolla'.

Juon alkoholia humaltumistarkoituksessa nykyisellään noin kerran kahdessa kuukaudessa, jolloin juomismäärät ovat noin 10-15 alkoholiannoksen paikkeilla.

1-2 kertaa kuukaudessa, 12-15 annosta.

Kerran noin puolessatoista kuukaudessa tulee eteen kerta, jolloin annostus nousee yli 10 annoksen.

Kaksi kertaa kuussa ja 15-20 annosta kerta.

Suomalaisen juomisen poikkeuksellinen luonne perustuu pitkälti raittiusliikkeen kehittämästä suomalaisen viinapään myytistä. Tämän myytin mukaan suomalainen ei pysty hallitsemaan viinankäyttöään ja pienikin viinamäärä muuttaa hänet väkivaltaiseksi. Myytti suomalaisesta viinapästä elää hyvin sitkeästi meidän kansanperinteessämme ja joukkoviestinnässä. (Peltoniemi 2013, 26.) Juomatapa 2008 -tutkimuksen tulosten perusteella humalajuominen on kasvanut 15-29 -vuotiaiden keskuudessa ja samalla juomisen painopiste on siirtynyt pienkulkutuskerroista määrällisesti isompien annosten suuntaan. (Simonen & Raitasalo 2011, 26.)

Suomalaiseksi miellettyssä alkoholikulttuurissa hegemoninen maskuliinisuus on normaalisti kiinnitetty paljon kerralla juovaan, avoimesti alkoholia käyttävään ja häpeilemättömän miehen rooliin. Tämä rooli on jättänyt keskusteluissa ja tutkimuksissa muut miesten alkoholinkäytön mallit. (Simonen 2012, 387.) Humalajuomista tarkasteltaessa tulokset näyttävät, että ennen 1990-luvun puoliväliä miesten humalahakuinen juominen väheni täysi-ikäisyyden jälkeen. Nykyään miesten humalajuominen on lisääntynyt heidän täytettyään 18-vuotta ja jatkuen edelleen 19-25-ikävuoden välillä. (Simonen & Raitasalo 2011,

23.) Suurkäyttökerrat, eli yli kahdeksan annosta kerrallaan ovat lisääntyneet miehillä selvästi naisia enemmän (Mustonen ym. 2010, 45).

Taulukko 3. Suomalainen juomatapa ja eurooppalainen juomatapa.

	'Suomalainen' juomatapa	'Eurooppalainen' juomatapa
Kuinka usein juot alkoholia ja millaisia määriä?	7 vastaajaa	6 vastaajaa

Asiantuntijat ja tutkijat korostavat usein alkoholikulttuurin muutosten hidasta luonnetta ja että muutokset ottavat aikansa. Juomistapojen konservatiivisina pidetyt normit ovat hyvin säilyttäneet asemansa muuttuneessa yhteiskunnassa jo neljännesvuosisadan ja moderneiksi miellettyjen juomatapojen iskostuminen on ollut hidasta. (Peltoniemi 2013, 26.)

Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien miesten määrä kasvoi 1990-luvun alkuun asti, jonka jälkeen kasvu on tasaantunut. Vuonna 2008 lähes kaksi kolmesta miehistä joi alkoholia vähintään kerran viikossa. (Karlsson ym. 2013, 20.) Juomatapatutkimusten vastausten perusteella on huomattu, että säännöllinen ja viikoittainen alkoholinkäyttö on lisääntynyt huomattavasti (Mustonen ym. 2010, 45). Tutkimuksen vastauksista nousi esiin myös ryhmä, joka kertoi nauttivansa alkoholia viikoittain, mutta pienempiä annoksia kerrallaan. Näitä vastauksia oli yhteensä neljä, lisäksi kahdessa vastauksessa mainittiin sekä runsas kertakulutus että viikoittainen pienempien annosten juominen.

2-3 kertaa viikossa. 1-7 alkoholiannosta.

1-2 kertaa viikossa. Määrät vaihtelevat yhdestä yli kymmeneen.

1-3 kertaa viikossa, kaksi kertaa puna/valkoviiniä aterian yhteydessä kerran mietoja 2-6 annosta.

Usein treenien tai pelien jälkeen tulee otettua muutama olut, jotta kroppa rauhoittuisi nukkumista varten...treenejä ja pelejä on 1-3 kertaa viikossa.

Satu Apo (2001, 164) on pohtinut, että erilaisten etnografisten tutkimusten teksteistä on havaittavissa hyvinkin monipuolisia esityksiä perinteisestä suomalaisesta juomisesta niin nykyaikana kuin menneisyydessäkin. Yhdeksi mielenkiintoiseksi ja jopa yllättäväksi ilmiöksi näissä esityksissä on noussut se, että suurin osa juomisesta esiintyy näissä tutkimuksissa ei-humalahakuisena. Jos näihin etnografisiin tutkimuksiin on luottamista, ja

miksei olisi, on suomalainen juominen historiallisesti sekä nyt ollut hyvin eurooppalaista. Kirjoituksissa alkoholia on käytetty esimerkiksi seurustelujuomana, lahjana, energianantajana ja tervetuliaistoivotuksena. (Pirskanen 2011, 45.)

Suomalaiselle alkoholikulttuurille ja erityisesti miehille tyypillisenä omaksuttu humalajuominen kertoo siitä, että humalajuominen on edelleen maskuliinisesti latautunut ja humalajuomisen perinteet elävät vahvana yhteiskunnassamme. Kuitenkin samanaikaisesti on tapahtunut toisenlainen muutos. Humalan avulla tuotettu maskuliinisuuden laji ei kuitenkaan saa yhteiskunnassamme hegemonista asemaa. Erityisesti korkeasti koulutetuilla nuorilla miehillä humalajuominen maskuliinisuuden perustuksena ja ilmaisijana on ajan saatossa hiipunut. Näissä korkeasti koulutettujen nuorten miesten ryhmissä pyritään niin puheen kuin käytöksenkin osalta ottamaan harkittua etäisyyttä perinteiseen maskuliinisuuteen. Pyrkimys erottautua perinteisestä maskuliinisuuden tuottamisesta humalan ja alkoholin avulla kertoo siitä, että yhteiskunnassa on nousemassa uusi humalaa välttävä ja itsekontrollia korostava uusi mies. Uudenlaiset mallit sukupuolen esittämissä tuovat aina säröjä vanhoihin malleihin ja synnyttävät vanhoissa malleissa painetta. Keskustelu maskuliinisuudesta ja mieheydestä jäsentää jo itsessään mieheyden kenttää uudestaan. (Simonen 2012, 400.)

Kahdessa seuraavassa kysymyksessä olin kiinnostunut siitä, minkälaisissa paikoissa ja missä vastaajat yleensä nauttivat alkoholia ja juovatko he yksin vai seurassa. Kysymys kolme oli, että missä tilanteissa ja paikoissa juot alkoholia? Kysymys numero neljä oli, että juotko useimmiten joko seurassa tai yksin?

Kysymykseen siitä, missä tilanteissa ja paikoissa vastaajat juovat alkoholia olivat vastaukset erittäin yhteneväisiä. Koti yhtenä juomisen ympäristönä nousi kyllä esiin, mutta ei siinä määrin kuin Karlsson ym. (2013) sen esittävät. Kirjoittajien mukaan virallisissa anniskelupaikoissa tapahtuva alkoholin nauttiminen olisi laskenut alle 20 prosenttiin miesten kaikista juomiskerroista ja että tänä päivänä yli 80 prosenttia miesten juomisesta tapahtuisi kodin seinien sisäpuolella. (Karlsson ym. 2013, 22.) Tutkimukseni vastaajasta ainoastaan yksi kolmestatoista mainitsi kodin ainoana paikkana alkoholin nauttimisessa. Muut vastaajat korostivat julkisen tilan merkitystä juomisessa.

Baareissa, afterworkeillä, terassilla, juhlissa.

Kun on jokin syy juhlia, esimerkiksi erilaiset merkki- tai juhlapäivät. Kavereiden luona ja ravintoloissa.

Juon alkoholia pääasiassa tavatessani ystäviä ravintoloissa. Alkoholia nautitaan ruokailun yhteydessä tai ihan vaan sellaisenaan.

Vain baarissa ja mökillä.

Ainoastaan sosiaalisissa tilanteissa, en koskaan yksin... Kavereiden tai omassa kodissa, pubeissa, yökerhoissa, ravintoloissa, mökillä, puistoissa.

Vastaukset viittaavat vahvasti juomisen sosiaaliseen merkitykseen. Tigerstedt (2007) kirjoittaaakin, että pidäkkeettömän sosiaalisuuden laji on hänen tekemän tutkimuksen mukaan miehille luontevin (Tigerstedt 2007, 56). Alkoholi lisää uuden ulottuvuuden sosiaalisuuteen, missä titteleillä tai ammattinimikkeillä ei ole väliä. Ryhmässä ei puhuta yksilösubjektissa, vaan ryhmä korostuu. Humala ja alkoholi toimivat tässä sosiaalisuuden lajissa sosiaaliset sidoksen tehokkaana vahvistajana. (mt., 36-37.)

Taulukko 4. Julkinen tila ja yksityinen tila.

	Julkinen tila (baari, ravintola etc.)	Yksityinen tila (koti)
Missä juot useimmiten alkoholia?	12 vastaajaa	1 vastaaja

Suomessa alkoholinkäyttö liitetään perinteisesti viikonloppuihin ja Suomi ei eroa tässä verrattain muihin maihin. Suomessa alkoholinkäyttö liittyy iltoihin ja varhaiseen yöhön. Suomessa aterioihin liitetty alkoholinkäyttö ei ole yhtään niin keskeinen kuin esimerkiksi Välimeren viinimaissa. Suomessa alkoholinkäytön erityisyys on ollut perinteisesti saunomisen ja alkoholin yhdistäminen. (Mustonen ym. 2010, 55.) Yhdessäkään vastauksessa ei mainittu saunomista erityisenä paikkana tai aikana, jolloin alkoholia nautitaan. Käsittelevätkö vastaajat saunomisen ja alkoholin käytön itsestäänselvytenä, kuuluu 'koti' vastauksena tämän piiriin vai kokevatko vastaajat saunomisen ja alkoholinkäytön edes liittyvän yhteen.

Alkoholin nauttiminen johtaa anniskeluympäristössä useimmiten vahvempaan humalatiilaan kuin alkoholin nauttimisessa kotiympäristössä. Anniskeluympäristössä humalaker-tojen osuus on 27 prosenttia kun taas kotiympäristössä 18 prosenttia. (Mustonen ym. 2010, 73.)

Kysymyksen numero neljä, eli juovatko vastaaja useimmiten yksin vai seurassa korreloi identtisesti edellisen kysymyksen vastauksia. Ainoastaan yksi vastaajista vastasi useimmiten juovansa yksin ja loputa kaksitoista seurassa. Erilaisiin alkoholinkäytön tilanteisiin voidaan katsoa liittyvän moninaisia motiiveja ja erilaisia säätelyjä liittyen juomisen lisäksi esimerkiksi sosiaaliseen toimintaan (Mustonen ym. 2010, 85). Pääsääntöisesti nuoria aikuisia juomaan houkuttelee erittäin selkeä tiivistä yhdessäoloa esiin tuova ihanteisto, mutta tapoja tämän ihanteiston tavoittamiseen on monenlaisia. Nuoret aikuiset eivät aloita juomista pelkästään sattumalta yksin jossain tilanteessa, vaan he omaksuvat tavan ympäristöstään juomiskulttuurin. Näin ollen juominen on lähtökohtaisesti sosiaalisesti opittu tapa. Nuoruudessa ja nuorena aikuisiässä opitut tavat ja käytännöt seuraavat helposti koko aikuisiän, joten juomisen sosiaalisuus säilyy kulttuurisena tapana. (mt., 86.)

Aina seurassa.

Juon 90% ajasta jonkun toisen ihmisen seurassa.

Useimmiten seurassa. Muutamia kertoja vuodessa tulee yksikseen maistettua joitain erikoisjuomia.

Yleensä seurassa. Seurassa myös määrät ovat isompia.

Vain ja ainoastaan seurassa.

Mikä tekee alkoholista näin voimakkaan sosiaalisuuden voiteluaineen. Alkoholi vähentää yksilön minuuden rajoja ja auttaa kiinnittymään ryhmänä jonkin mielenkiinnon tai tapahtuman ympärille. Olivat nämä sitten seurapelejä, keskusteluja tai musiikkitapahtumia. Samanaikaisesti alkoholi auttaa irrottautumaan arjen kuormituksesta, kuten koulusta tai työstä ja suorituskeskeinen elämä vaihtuu hetkeksi rentoon yhteisölliseen hetkeen. Tällainen on ilmeistä vahvassa humalajuomisessa, mutta myös muutaman annoksen nauttaminen hyvässä seurassa ajaa samaa tarkoitusta. Miehillä tyypillisempää on, että juomiskerroilla yritetään tiivistää ryhmähenkeä pikemminkin ylittämällä ja rikkomalla rajoja. (Mustonen ym. 2010, 88-89.)

Taulukko 5. Juomisen sosiaalisuus

	Seurassa	Yksin
Juotko useimmiten seurassa vai yksin?	11 vastaajaa	2 vastaajaa

Juomisessa pyritään irrottautumaan arkielämän lineaarisesta ajasta siirtymällä yhteisön avulla kollektiiviseen ajattomaan aikaan. Seurassa lineaarinen aika loppuu ja siirrytään yhteisön kanssa sykliiseen aikaan, jota juominen määrittelee. Seurallinen juominen merkitsee ruumiin kontrollin menettämistä ryhmän yhteiseen käyttöön. Juhliessa yksilöiden pyrkimyksenä on juoda samaan tahtiin muiden ryhmän jäsenten kanssa ja pyrkiä olemaan samassa kohdassa nousuhumalaa. Mikäli joku yksilö aloittaa juomisen myöhempään esimerkiksi myöhästymällä juhlista, hän pyrkii paikkaamaan tämän juomalla nopeammin, jotta saisi muita kiinni juomisessa. Jos joku huomaa olevansa juomisessa muita edellä ja enemmän humalassa, hän saattaa ottaa lasin vettä ja pitää pienen tauon. Näin ollen alkoholi toimii käytännössä vain seurallisuuden apuvälineenä eikä itseisarvona. Alkoholin tarkoitus on lisätä yhteisöllisyyttä ja luoda yhteisiä kokemuksia. (Tigerstedt 2007, 75.)

Kahdessa viimeisessä kysymyksessä, kysymykset viisi ja kuusi, halusin kysyä miten vastaajat hahmottavat mahdollisesti maskuliinisen ja feminiinisen juomistapojen erot ja kokevatko he sellaisia olevan. Kysymys numero viisi oli, että onko mielestäsi sukupuolten välillä eroja alkoholinkäytössä? Millaisia? Kysymyksessä numero kuusi kysyin, eroaako alkoholinkäyttösi riippuen siitä, onko seurassa vain miehiä vai myös naisia ja jos eroaa niin miten.

Vastaukset sukupuolten välisiin eroihin olivat 100 prosenttisesti lähes samoja. Vastauksissa viitattiin siihen, että miehet juovat kerralla enemmän ja miehet juovat useammin. Nuorilla miehillä yhdellä kerralla kulutettu alkoholimäärä ja sen kasvu selittyvät sillä, että suurten alkoholimäärien kulutus on lisääntynyt merkittävästi (Mustonen ym. 2010, 285.)

Kulutetun alkoholin määrissä laskettuna naiset ovat lisänneet alkoholin keskikulutusta vuoden 1968 suunnilleen yhdestä litrasta 100 prosenttista alkoholia yli kuuteen litraan vuonna 2008. Samaan aikaan myös miesten alkoholin keskikulutus on noussut kahdeksasta litrasta yli 18 litraan. Näin ollen viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana naisten ja miesten alkoholinkäyttö on kaventanut, vaikka litroissa mitattuna ero on edelleen merkittävä. (Simonen 2013, 30.) Nämä Jenni Simosen tutkimustulokset tukevat myös vastajieni arviota siitä, että miehet käyttävät alkoholia enemmän.

Miesten juominen on voimakkaampaa ja määrältään suurempaa.

...miespuolisilla juominen on enemmänkin humalahakuista. Nuoret naiset juovat sivistyneemmin...

...alkoholinkäytöllä on eroja sukupuolten välillä. Suomessa miehillä juomismäärät voivat olla suurempia... Naisilla juominen voi olla yleisemmin rentoutumista tunnelmaan, drinkkien ottamista kavereiden kanssa.

Miehet käyttävät mielestäni enemmän alkoholia, ja ovat useammin humalassa.

Alkoholinkäyttöön liittyvä säätely kertoo, mitä saamme ja miten saamme tai emme saa alkoholinkäytössä tehdä. Perinteisesti alkoholinkäyttöön liittyvät sääntelyt ja normit ovat olleen naisten tapauksessa paljon miehiä ahtaammat ja voidaan jopa puhua alkoholinkäytön kaksinaismoralismista. Media on erityisesti tuonut esille naisten juomisen paheksuntaa ja naisten humalajuomisen on nähty vähentävän naisen feminiinisyyttä ja vaarantavan reproduktiokykyä. (Simonen 2013, 45.)

Vähäisempi juominen tai juomattomuus keräävät huomiota nuorten miesten ryhmissä, kuten on myöskin havaittu englantilaisia nuoria miehiä koskevissa tutkimuksissa. Monesti humalajuominen katsotaan olevan osa aikuistumisriittiä nuorten miesten ryhmässä, jossa poikkeavaa käytöstä ymmärretään huonommin kuin vanhemmissa ikäryhmissä. (Simonen 2013, 79.)

Kysymykseen siitä, eroaako vastaajien alkoholin käyttäminen, kun paikalla on vain miehiä tai kun he ovat niin sanotusti sekaseurassa. Tässä kysymyksessä vastaajat jakautuivat kahteen selvään leiriin. Seitsemän vastaajaa kertoi, ettei alkoholinkäytössä ole mitään eroa tai erot ovat pienet riippumatta seurasta. Loput kuusi on huomannut käytöksessään eroa, kun paikalla on myös naisia. Vastaukset menivät siis melko tasaisesti.

Eipä juuri. Riippuen naisista, ehkä alkoholia tulee joskus juotua hieman maltillisemmin. Yleensä ei kuitenkaan mitään erityisempää merkitystä

Ei juurikaan, mahdollisesti joskus miesten kanssa juominen on nopeampaa

Ei eroa millään osa-alueella

Naisten seurassa saatan juoda hillitymmin

Kun paikalla on naisia, tulee harvemmin juotua itsensä todella humalaan

Miesten kesken tulee oltua rennommin, eikä tarvitse enempää mieltä, että mitä suustasi päästät tai käyttäydyt

Vastausten tasaisuutta selittää osaksi se, että alkoholinkäyttö sekaseurassa on yleistynyt ja normalisoitunut. Miehet harvemmin käyttävät alkoholia enää omissa miesryhmissään. Naisten aktivoituminen on muovannut alkoholinkäytön sosiaalisia normeja (Peltoniemi

2013, 26.) Niin ravintoloiden ja pubien miehinen sädekehä on sammunut pikkuhiljaa ja asiakaskunta näissä on tasaisesti kumpaankin sukupuolta. Joidenkin tutkimusten mukaan juominen on myös siirtynyt julkiselta areenalta koteihin, jossa useimmat käyttävät alkoholia puolison kesken. (mt., 26.)

6 Johtopäätökset

Äänekäs puhe maskuliinisuuden mahdollisesta kriisistä on saanut kritiikkiä siitä, että niissä ilmiöissä, missä maskuliinisten kriisien on paikannettu olevan, ei periaatteessa ole mitään uutta. Miehet ovat menettäneet osan etuoikeuksistaan yhteiskuntien instituutioissa toisen aallon feminismin myötä, mutta se ei tarkoita, että nykyään miehet tunsivat itsensä vähemmän miehiksi tämän vuoksi ja kokisivat maskuliinisuutensa olevan kriisissä. Puhetta maskuliinisuuden mahdollisesta kriisistä tuottavat lähinnä kaksi eri tahoja, populistiset poliitikot ja yliopistotutkijat. (Nieminen 2013, 62.) Tutkimukseni vastaajat eivät myöskään tuottaneet minkäänlaista merkkiä siitä, että he tunsivat maskuliinisuutensa olevan joko uhattuna tai muussa kriisissä. Itseasiassa vastaajat kuvasivat näkemyksensä maskuliinisuudesta hyvin perinteisin käsityksen. Tulkitsen tätä niin, että miehet kykenevät joustavasti mukautumaan aikaansa, silti antamatta periksi omista periaatteistaan.

Hegemonisella maskuliinisuudella viitataan usein, kuinka spesifissä historiallisessa paikassa ja ajassa esiintyvä kulttuurinen idealisoitu maskuliinisuus arvoineen ja normeineen on vallassa. Yhteiskunnan poliittiset, sosiaaliset, taloudelliset uskonnolliset vallanpitäjät muodostavat johtavan luokan, jotka harvemmin kuitenkaan ovat maskuliinisuuden esikuvia. Hegemoninen maskuliinisuus pitää sisällään ihannekuvan, jota se symboloi. Symboli voi olla joko faktuaalinen tai fiktiivinen, mutta ihannekuvana se on enemmän tarua kuin totta. (Juvonen ym. 2010, 131.) Tutkimukseni vastaajilla oli pääosin nykyajan hegemonista maskuliinisuutta vastaava kuva siitä, mitä he arvioivat maskuliinisuuden olevan. Vastauksissa viitattiin tietynlaiseen 'äijämäisyyteen': mies ottaa vastuuta, mies osaa tehdä päätöksiä, mies ei valita turhasta ja niin edelleen. Osa viittasi maskuliinisuudella fyysiseen kokoon tai pankkitilin suuruuteen.

Mies, joka näkee itsensä hyvin maskuliinisenä miettiessään omia henkilökohtaisia ominaisuuksiaan verraten perinteisiin sukupuolirooleihin, hyvin todennäköisesti samaistuu

kyseiseen rooliin. Sukupuoliroolien avustuksella pystymme selittämään omaa käytöstämme naisina ja miehinä. Kyseisiä rooleja muodostetaan erilaisen sekalaisen informaation ja stereotyyppien avulla läpi elämän yksilötasolla. Esimerkiksi jos 'oikeiden poikien' mielletään kulttuurissa olevan urheilullisia ja aktiivisia, näitä luonteenpiirteitä omaavat pojat tuntevat varmasti ylpeyttä asiasta. Toisaalta ne pojat, jotka eivät omaa vastaavanlaisia luonteenpiirteitä, saattavat kokea epävarmuutta sukupuoli-identiteetistään. (McCloughry 1993, 35.) Tutkimukseni ikäryhmä, joka edustaa nuoria miehiä 1980-luvun lopusta 1990-luvun loppuun syntyneitä on kasvanut nuorena sellaisessa kulttuurisessa yhteiskunnassa, jossa urheilullisuutta ja perinteisiä miehen malleja arvostetaan. Koska tunnen tutkimukseni vastaajat voin sanoa, että useimmat ovat olleen nuorena urheilullisia ja edustavat 'vahvaa' maskuliinisuutta. Tämän vuoksi tutkimukseni tulosta siitä, että nuoret miehet ymmärtävät maskuliinisuuden perinteisellä tavalla, ei voi vetää koko yhteiskuntaa läpileikkaavaa oletusta. Kuitenkin, tutkimukseni vastaajat ovat todellisia ihmisiä, miehiä ja isejä, jotka edustavat omassa viitekehyksessään ryhmäänsä.

Vahvasti muuttuvan yhteiskunnan keskellä perinteisestä maskuliinisuudesta löytyy paljon hyviä puolia. Vitsailun ja huumorin täyttämässä ympäristössä miehet voivat harrastaa esimerkiksi hyväntekeväisyyttä, josta hyvänä esimerkkinä on Pietarinkadun Oilers ja POGG. Näiden ryhmien perimmäinen tarkoitus on hyväntekeväisyystyö ja vuosien varrella ryhmän hauskanpito on tuottanut merkittävän määrän rahaa niille, jotka sitä tarvitsevat. Tässä esimerkissä näkyy erittäin hyvin se, miten miesten homososiaaliset ryhmät voivat tuottaa paljon hyvää ympärilleen, olkoonkin se sitten huumorin ja hauskanpidon ohessa. Urheilu tarjoaa turvallisen ympäristön tällaiselle toiminnalle. ”Pietarinkadun tapauksessa leikinlaskun lopputuotteena syntyy humaaneja ja eettisesti kestäviä sankaritekoja”. (Jokinen 2003, 109.) Tutkimukseni vastauksissa oli havaittavissa myös vastauksia, joita tehdessä vastaajalla oli pilke silmäkulmassa. Huumorin ja turhan valittamisen voi katsoa vastaajien vastausten ja lukemieni teosten perusteella merkittäväksi alueeksi maskuliinisuudessa.

Humala määrittyy sosiaalisessa kontekstissa, sillä se on sosiaalisesti järjestynyt ruumiillinen tila. Humalaan kuuluvat päihtymyksen vähättely, humalalla kehuskelu, miehinen känni ja naisellinen päihtymys. Yhteinen käsitys historiassa on ollut, että vahva humala kuuluu maskuliiniseen käytökseen ja juopumusta on pidetty maskuliinisuuden ominaisuutena, jonka jo nuoret pojat oppivat. Viinansietokyky on ollut miehen mitta. Vieläkin osa miehistä kehuskelee sammumisen partaalla kuinka paljon on hän kestänyt alkoholia, mutta liioittelu kuuluu asiaan. (Lamberg ym. 2014, 107-108.)

Jenni Simonen (2013) kirjoittaa väitöskirjassaan, että kyselytutkimusten antaman tiedon perusteella naisten juominen on lähentynyt miesten juomista tutkimukseni ikäryhmässä. Simonen kysyy, että humaltuvatko miehet ja naiset saman lailla ja muistuttaako naisten juomiskäyttäytyminen miesten käyttäytymistä? Voiko juomisen määrää pitää mittarina juomisen maskuliinisuudesta tai feminiinisuudesta? (Simonen 2013, 35.)

Vastaajat olivat melko yksimielisiä siitä, että miesten ja naisten humalamaailmoissa on eroavaisuuksia. Vastaajat kokivat miesten juovan suurempia määriä ja vahvan humalatilan olevan tavoite juomisessa. Tämä korreloi myös sitä, minkälaisia määriä osa ilmoitti juovansa kerrallaan. Naisten juomisen taas nähtiin olevan sivistyneempää ja enemmän yhdessäoloa. Tulkitsen vastaajien viittaavan maskuliinisella juomisella Tigerstedtin (2007) käsitteeseen *pidäkkeettömästä* eli karnevaalisesta sosiaalisuuden tavasta. Tätä tukee myös se, että vastaajista yhtä lukuun ottamatta ilmoitti käyttävänsä alkoholia seurassa.

Lähteet

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2007: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle.
- Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2015: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus.
- Alasuutari, Pertti 2007: Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus. Gaudeamus, Helsinki.
- Carrigan, Tim & Connell, Bob & Lee, John 1985: Toward a New Sociology of Masculinity. *Theroy and Society*, Vol. 14, No. 5. Julkaisu: Springer.
- Connell, Raewyn & Pearse, Rebecca 2015: Gender. In *World Perspective*. Third Edition. Polity Press, 2015.
- Connell, Raewyn & Messerschmidt, James 2005: Hegemonic masculinity. Rethinking the concept. *Gender & Society*, Vol. 19 No. 6, December 2005 829-859.
- Connell, Raewyn 1995: *Masculinities*. Polity Press: Cambridge.
- Demetriou, Demetris Z. 2001: Connell's concept of hegemonic masculinity: A critique. *Theroy and Society*, 30 (3), 337-361.
- Fornaciari, Alekski & Harni, Esko 2017: Antonio Gramscin hegemonian käsitteen relevanssi kasvatustieteelliselle tutkimukselle. *Kasvatus & aika* 11 (2), 39-51.
- Huuki, Tuija & Kivijärvi, Antti & Lunabba, Harry 2018: *Poikatu tutkimus*. Vastapaino, Tampere.
- Hännikäinen, Timo 2015: *Kunnia*. Esseitä maskuliinisuudesta. Kustannusosakeyhtiö Savukeidas.
- Härkönen, Janne & Mäkelä, Pia & Savonen, Jenni & Virtala, Esa 2017: *Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 1968-2016. Juomatapatutkimuksen tuloksia*. Terveystien ja hyvinvoinninlaitos. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy, Helsinki.
- Jokinen, Arto 2019: *Isänmaan miehet*. Maskuliinisuus, kansakunta ja väkivalta suomalaisessa sotakirjallisuudessa. Toim. Markku Soikkeli & Ville Kivimäki. Vastapaino, Tampere.
- Jokinen, Arto 1999: *Mies ja muutos*. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.
- Jokinen, Arto 2000: *Panssaroitu maskuliinisuus*. Mies, väkivalta ja kulttuuri. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.
- Jokinen, Arto 2003: *Yhdestä puusta*. Maskulaarisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampereen yliopistopaino, Tampere.
- Juvonen, Tuula 2002: *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia*. Vastapaino, Tampere.

- Juvonen, Tuula & Rossi, Leena-Maija & Saresma, Tuija 2010: Käsikirja sukupuoleen. Vastapaino, Tampere.
- Karlsson, Thomas & Kotovirta, Elina & Tigerstedt, Christoffer & Warpenius, Katariina 2013: Alkoholi Suomessa. Kulutus, haitat ja politiikkatoimet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 13/2013.
- Laasanen, Henry 2010: Kirjoituksia miesten tasa-arvosta ja pariutumisesta. Hegemonisen maskuliinisuuden teoria. <http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusi-suomi.fi/53087-hegemonisen-maskuliinisuuden-teoria>. Viitattu 15.3.2019.
- Lamberg, Marko & Markkola, Pirjo & Östman, Ann-Catrin 2014: Näkymätön sukupuoli. Mieheyden pitkä historia. Vastapaino.
- Lloyd, Genevieve 1993: Miehin järki. ”Mies” ja ”nainen” länsimaisessa filosofiassa. Englanninkielinen alkuteos: The Man of Reason. ’Male’ and ’Female’ in Western Philosophy, 1984. Kirjakas/ Tallprint, 2000.
- MacInnes, John 1998: The End of Masculinity. Open university press. Buckingham.
- Martikainen, Liisa 2007: Minä. Nuori mies. UNIPress Ab.
- McCloughry, Roy 1993: Millainen mies? Keskustelua miehisyydestä, vallasta ja rakkaudesta. Suomentanut Salme Moksunen. Helsinki: Karas-sana. Alkuteos Men and masculinity 1992. WSOY:n painolaitokset, Juva.
- Mustonen, Heli & Mäkelä, Pia & Tigerstedt, Christoffer 2010: Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Yliopistopaino, Helsinki.
- Nieminen, Jiri 2013: Hegemonisesta maskuliinisuudesta miesten moneuteen. Kriittisen miestutkimuksen mahdollistuminen valtio-opillisessa ajattelussa. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, Tampere.
- Nieminen, Jiri 2010: Hegemoninen maskuliinisuus Suomen poliittisessa järjestelmässä ja politiikan tutkimuksessa – eli Alexander Stubbin seikkailut kontrolliysteiskunnassa. Poliitikka 52:1, s. 33-34.
- Nieminen Jiri 2006: Maskuliinisuus ja hegemoninen politiikka – kysymyksiä kriittisen miestutkimuksen epistemologiasta. Naistutkimus 1/2006.
- Niemi-Mattila, Marja-Liisa 2008: Jumalainen mies. Kreikan mytologian miesarkkityypit ja nykymies. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki.
- Oxford reference. <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095928286>. Viitattu: 7.1.2019.
- Peltoniemi, Teuvo 2013: Pääasiana alkoholi. Käyttö, haitat, hoito, politiikka nyt ja 2040. Lönnberg Painot Oy, Helsinki.
- Pirskanen, Henna 2011: Alkoholi, isyys ja valta. Ongelmajuovat isät miesten elämäntarinoissa. Väestöliitto.
- Raatikainen, Panu 2004: Ihmistieteet ja filosofia. Gaudeamus.
- Rossi, Leena-Maija 2003: Heterotehdas. Televisiomainonta sukupuolituotantona. Gaudeamus, Helsinki.

- Saari, Erkki & Viinamäki, Leena 2007: Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Kustanneosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Sarajärvi Anneli & Tuomi, Jouni 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustanneosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Simonen, Jenni 2013: Lähentyvätkö naisten ja miesten juomatavat? Kvalitatiivinen tutkimus sukupuolesta ja juomisesta. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.
- Simonen, Jenni 2012: Miehet ja alkoholi. Ikä, koulutustausta ja juomisen maskuliinisuus. Yhteiskuntapolitiikka 77 (2012):4. s. 386-402.
- Simonen, Jenni & Raitasalo, Kirsimarja 2011: Alaikäiset juovat entistä vähemmän. Mutta nuorten aikuisten juominen lisääntyy. Yhteiskuntapolitiikka 76:1.
- Tigerstedt, Christoffer 2007: Nuoret ja alkoholi. Alkoholi- ja huumeutkijain seura & Nuorisotutkimusseura ja Nuorisotutkimusverkosto. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Vilka, Hanna 2015: Tutki ja kehitä. PS-kustannus.
- Virtanen, Jukka 2004: Kokonainen mies. Kirjapaja oy, Helsinki.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Ikä:

1. Mitä miehisuus (maskuliinisuus) sinulle tarkoittaa?
2. Kuinka usein arvioit juovasi alkoholia ja millaisia määriä kerralla?
3. Missä tilanteissa ja paikoissa useimmiten juot alkoholia?
4. Juotko useimmiten joko seurassa tai yksin?
5. Onko mielestäsi sukupuolten välillä eroja alkoholinkäytössä? Millaisia?
6. Eroaako alkoholinkäyttösi riippuen siitä, onko seurassa vain miehiä vai myös naisia?
Jos eroaa, miten?

Liite 2. Saatekirje

Hyvä vastaanottaja

Opiskelen Lapin yliopistossa sosiaalityötä. Teen pro gradu- tutkielmaa nuorten miesten (18-30) juomisesta ja juomisen maskuliinisuudesta. Tutkielmaa varten olen tehnyt kyselylomakkeen, joka on liitteenä. Toivon saavani vastauksia siihen, miten nuoret miehet käyttävät alkoholia, miten he määrittelevät maskuliinisuuden ja miten nämä kaksi kietoutuvat yhteen. Kyselylomakkeeseen vastataan nimettömänä ja analysoidaan siten, että tutkielmassa vastaajan nimettömyys säilyy. Aineisto hävitetään tutkielman valmistuttua ja kun se on hyväksytty. Työskentelen itse lastensuojelutarpeen arvioinnissa Vantaan kaupungilla, jossa niin nuorten kuin aikuistenkin alkoholinkäyttö on jatkuvasti ajankohtainen aihe. Koen myös tärkeäksi, että nuoret miehet saavat äänensä kuuluviin yhteiskunnassamme.

Toivon, että sinulla on hetki aikaa vastata haastattelulomakkeeseen. Jokainen vastaus on tutkielman kannalta tärkeä ja olen kiitollinen jokaisesta vastauksesta. Aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Ystävällisin terveisin,

Eerik Vihersaari, evihersa@ulapland.fi